

R. Simon

1

ז"ל לזקק ומזער כספיה - (יח)
 (בזמן את מוכן בולאג ב"ו קוצר
 ש"ס"ג מזער כספיה)

2

סימן ג*

ד על ענין המעשר להפריש מממונו

אשר שאלתני על דבר המעשר באיזה אופן יפרוש כו' ומה יעשה בו. אחוך דעתי הצרה בקצרה, ואקדים ואומר כי אין ספק שלהיות ענין הפרשת מעשר מהממון דבר גדול מאד, עד שאמרו חז"ל (שם קט, ט. מענימ ט. ב.) עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר, ומותר לנסות במצוה הזאת להשיית ולעבור על לאו דלא תנסו כו', כמפורסם בפ"ב ממסכת שבת (לג.) ובכמה מקומות בתלמוד, ובקום עשה למאן דאמר עקימת שפתים הוייא מעשה בסנהדרין פרק ארבע מתות*. לכן צריך לדקדק בעשיית המצוה הזאת עד דבעידנא דקא מעקר לאו דלא תנסו לוחקים עשה דבפיך זו צדקה, כמו שדרשו (כפ"ד) [בפ"ק] דראש השנה^ב. ולפי שיש אנשים שמפרישין מעשר מממונם ולא כראוי, כי

משמע שלא דלא תנסו הוא גם במחשבה. וצ"ע. ועיין בטור יו"ד סי' רמ"ז שבכל מצות צדקה נאמר ובחנוני נא בואת ומותר לנסות. וכ"מ מרבינו יונה באבות פ"ג מי"ג. אלא שמרן בבית יוסף שם העיר על הטור שבגמ' כתענית משמע דדוקא במעשר שרף. וכאן נראה שנוקט דגם במעשר כספים מותר לנסות, וגם השגתו בבית יוסף אינה אלא על שהטור לומר ממעשר כספים לשאר צדקה. דוק בלשון הבית יוסף. וכן הבין הרמ"א בהגהה שם סע' ד' דבמעשר כספים גם מרן סובר שמוחר. והאחרונים השיגוהו. אבל להאמור מוכח שכונת מרן כהרמ"א. והמשיגים לא ראו תשובות מרן דנן. ועיין היטב אור זרוע הל' צדקה סי' י"ג. וקרוב לזה בדרישה שם. ואכמ"ל.

ב. ו' ע"א. שם דרשו "בפיך זו צדקה". וכונת מרן בזה, דמכין שכל עקירת לאו כגון "עשה דוחה לית" בעינן דבעידנא דמעקר לאו קא מקיים עשה, כמבואר בביצה ח, א ובשאר דוכתיה, א"כ צריך שלא יכוון לנסות את ה' אלא בזמן שאומר בפיו ונתחייב, אבל

שאינן נותנים להם די ספוקם, כי ההספקה אין בה די מחסור לכל המקבלים, ונמצא שהבעלי תורה שאינם צריכים גזולין חלק הנצרכים. עכ"ל. זה דבר שראוי לשית לב אליו. וכבר נתבאר שאם אינם צריכים כלל קאמר לפי שהם מרויחים כדי פרנסתם, ובלאו הכי אסור להם ליטול ועון גדול יש בדבר. ואם מרויחים קצת פרנסתם ונוטלים כדי תשלום פרנסתם, היותר נכון הוא לשאול את פי הנותן, ועל פי דבריו יתנהגו. ואם אי אפשר לשאול את פיו, אבל יודעים שיודע שנותנים ממעותיו גם לעוסקים בתורה שאינם נצרכים כ"כ, נראה לי שהמתחלק צריך לרבות בחלק הנצרכים מחלק שאינם נצרכים כ"כ, עד שישאל את פי הנותן וכפי מה שיאמר לו יעשה. זהו מה שנראה לי.

חציעיר יוסף

בכמוזר"ר אפרים קארו זל"ה

* חלק ניכר מתשובה זו מובאת כלשונוה בכנה"ג יו"ד סי' רמ"ט ריש הגה"ט, וחתום עליה ר' מתתיה טרויש. ולכן כנראה כתב רבינו החיד"א בשו"ר ברכה ביו"ד סי' רמ"ט אות ב' שדעתו נוטה שתשובה זו אינה מחורת מרן ואין ראייה ממאי דחתים עלה מרן כי כן עושים המעתיקים וכו'. ובלב חיים ח"ב סי' כ"ז ובשואל ונשאל ח"ב יו"ד סי' ק"ס כתבו שנראה שיש לתלות תשו' זו במרן, דאדרבא לפני המדפים היו כל קובץ התשובות וכו' ואפשר שר' ממתיה הוא הרב השואל וכו'. ע"ש. ובהערותי אתייחס אליה כתשובת מרן, הגם שלענ"ד הן מהלשון והן מדרך הבאת המקורות נראה שהצדק עם הרב חיד"א בזה. והבוחר יבחר.

א. ס"ה ע"א. כלומר דהכא הותר לעבור על לאו ד"לא תנסו" כו' גם על ידי שאומר בפירוש הרי זה מעשר בשביל שאתעשר או בשביל שיחיה בני וכו'. ובאמת בחינוך מצוה שצ"ה כתב "שאסור לאדם לחשוב בלבבו ולומר אנסה את ה' אם יטיב" וכו'.

יח כדי
י"י הוא

י: הלל
זוני רב
ננו אם
ז מתוך
זודיענו
ז אסור
זך היה
הוצרך
להתנות
זך עוני
זך היה
התורה
בעסק

ז: לכך
זוני רב
ז: ולכך
ז: היה
ז: לומר
זיק כלי
שיצאת
זון ביתו

ש כמה
עב לפי

ז: מ' אות
של ת"ח.
פרי' וירא.
דאמר ליה
לק כחלק,
זל"כ מאי

מתחילה אין מפרישין מן הקרן עד שירויחו, ומה שירויחו אין מפרישין מן הרווח רק מה שירויחו יותר על הוצאתם מאכילה ושתיה ולבוש ושאר הדברים הצריכין לפיזור, ומהמותר יפרישו. לזה אני אומר כי אינן יוצאים בזה ידי חובתן, כי צריך בתחלה כדי שיהיה מותר לנסות השי"ת בו ושיוזכה בזה למעל' העושר, שיעשה חשבון מכל אשר יש לו גם מהקרן, ומכל עשרה יפריש אחד, לא פחות ולא יותר. ואם ישאר איזה מותר שאינו מגיע לחשבון עשרה, יניחנו בכיס לבדו ולא יערבנו עם השאר. ואחר שהפריש מהקרן יסתחר במעותיו, ובכל חצי שנה יעשה חשבון ויראה מה שהרויח יותר על כל אשר

לא יחשב אחר זמן ויאמר הנה נתתי צדקה וכו' בשביל שאחעשר וכי"ב. כנלעניד. [בשו"ת ישמח לבב יו"ד סי' ל"ד הבין שכונות מן דמעשר כספים דאורייתא מדין צדקה. והרבה לתמוה על זה. ע"ש. ולעניד כונת מן שאם כבר הוציא בפיו שיתן מעשר או הוא דהוי דאורי'. ובה לית מאן דפליג. ודוק].

ג. בברכי יוסף יו"ד סי' רמ"ט אות ה' הביא לשון זה מכ"י, והעיר דלכאורה מה שמוכת מלשונו שאין צריך להפריש ממה שצריך להוצאות וצרכי ביתו לאכילה ושתיה וכי"ב, יש לפקפק, דמקור דין מעשר כספים בספרי ובתנחומא ובירושלמי [ראה להלן הערה ט'] הוא ממעשר הארץ, וא"כ כשם שמעשר הארץ הוא מכל התבואה, כך צריך להיות גם מעשר כספים. ועוד הקשה דברישא פתח ואמר שצריך שיעשה חשבון מכל מה שיש לו גם מהקרן, ויפריש א' מעשרה, ומחרעם על אותם שאינם עושים כן וכו', וסותר למה שכותב כאן. ולכן כתב לפרש שאין כונת מרן כאן לומר שאינו צריך להפריש ממה שפיר להוצאות ביתו וכו', אלא לומר שיעשה חשבון הרווחים ויפריש מהם, ויכלול בחשבון גם הרווח שממנו הוציא ההוצאות במשך החצי שנה. וזה כונתו במ"ש "כמו שאמרנו. ע"ש. וראה גם בשו"ת בית דינו של שלמה יו"ד סי' א', ד"ה ואל השאלה הט"ו, מה שהעיר בזה. ורמזו בשו"ב שם אות ב', ע"ש. עוד בזה בשו"ת

פיזור בדברים הצריכים לבית (כמו שאמר) ויקח מעשר כמו שאמרנו.

ואם ירצה עוד לעשות יותר, ימתין לעשות חשבון עד סוף השנה ויפריש מהרווח חמשית, אחרי שבתחלה הפריש מהקרן. וכן כתוב בהדייא בירושלמי במעשרות שנה ראשונה לקרן מכאן ואילך בכל שנה ושנה חומש לרווח, והם שני עשורין, כענין שאמר יעקב וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. עכ"ל.

ונראה שהתלמוד שלנו סובר כן, מדאמרין בכתובות פרק מציאת האשה (ג.) המבזבז אל יבזבו יותר מחומש. וסוף דבר

מנחת יצחק ח"ה סו"ס ל"ה. צ"ע אליעזר ח"י סי' ר'. יתרה דעת ח"ג סי' ע"ו אות ד'. משנה הלכות ח"ב סי' קמ"ב.

ד. צ"ל בפאה פ"א ה"א. ובמובא בטור וכ"י סי' רמ"ט. ובמבואר שם שגם שנה ראשונה מפריש חומש מהקרן. וכך צריך לפרש לשון מרן כאן. אולם הכנה"ג בס"י רמ"ט כתב שכנראה לא הייתה גירסתו כגירסת הטור, ופירש את הירושלמי לפי דרכו. ע"ש. [ואם נקבל הנחת הכנה"ג, יש כאן ראייה ברורה שתשו' זו אינה למרן, שהרי בבית יוסף הביא לשון הירוש' כלפנינו]. ובמה שכותב שיפריש חומש כל שנה או מעשר כל חצי שנה, ע"י שו"ת נוב"ת יו"ד סי' קצ"ח בהערות בן המחבר שעמד על זה. ובהגהות אליעזר (לר"א אליעזרוב) דף ל"ב ע"ב, כתב שביד שאול סתר דבריו, וכתב שכונתו לומר שאם יתן פעמיים בשנה מעשר יהיה בשנה חומש. גם זה לא מחוור דמה חידוש יש בזה. וא"א הי"ל לכתוב שיכול להפריש כל חודש או כל חצי שנה. וכבר העיר מעין זה בהגהות הנ"ל. ונראה שכונת בן הנו"ב לומר שמן הדין כיון שאין לחשב הפסד של שנה זו על שנה אחרת, כמו שמוכיח שם אביו בתשו', א"כ אם מחליט להפריש חומש כל שנה יכול לחשב כסופה ולהפריש מהרווח בלבד, ואם מחליט להפריש מעשר כל חצי שנה או כל שנה הדין כנ"ל. ולא נחית הכא אלא

הנעשה באחד מהשני הטוב, והוא יתברך יתן בלי די אל שדי. ועל אד תסלף דרכו ועל ה' יז יפחות מהעשירית וגם המוסיף גורע, כי לן

ואולם לודעת מה יעש כי להיות שעני מממונו נפקא לך בירו כבה ה' מהונך ומראשיו ללמוד זה מזה בענין ו שיש מי שנוטל מעט פדאמרין בתוספתא דנו ה"י ומביאה מ"ג פ"ק ד הנוטל צדקה נוטל מעט מעשר עני ואינו נוטל צ דמי, הא אוקמה מ"ג שבושת הוא לו ולצב המתעסק בצרכיהם מכי עני שנלקח בגורן נראה ואין בושת ופגם בזה, מחתינהו. ואחר שכן

לבאר שיכול להפריש לכל ד ה. לכאורה סותר עצמו תון שיפריש חומש ושוב אומר יותר. ויש ליישב. ו. ראה דמב"ן בראשית א. שעו"אל עמ' י"א. ז. בפאה פ"א ה"א: "כבר א תבואתך, כמראשית כל תבוא ע"א הביאו מספרי דרשה בתנחומא פרשת ראה סי' י" בבית יוסף סי' רמ"ט כתב משמע שיש מצוה בנתינת שמעשר כספים או חומש

הנעשה באחד מהשני אופנים הנז' הוא הטוב, והוא יתברך יתן הטוב ויריק ברכה עד בלי די אל שדי. ועל אחרים נאמר אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו. ויזהר שלא יפחות מהעשירית וגם לא יוסיף^ה, כי כל המוסיף גורע, כי למעשר סוד ויסודי.

ואולם לדעת מה יעשה בו, זה דבר פשוט כי להיות שענין היות מעשר האדם מממונו נפקא לן בירושלמי^א ממה שנאמר כבוד ה' מהונך ומראשית כל תבואתך, יש לנו ללמוד זה מזה בענין החלוק. וגם כי נראה שיש מי שנוטל מעשר עני ולא צדקה, כדאמרינן בתוספתא דנדה פרק בן תשע (פ"ז ה"י) ומביאה מ"ג פ"ק דבבא בתרא^ב וז"ל, כל הנוטל צדקה נוטל מעשר עני, ויש מי שנוטל מעשר עני ואינו נוטל צדקה. ואם נראה דלא דמי, הא אוקמה מ"ג שמדבר בחבר עיר שבושת הוא לו ולצבור שיתפרנס החכם המתעסק בצרכיהם מכיס הצדקה, אבל מעשר עני שנלקח בגורן נראה כמנחה שלוחה אליו, ואין בושת ופגם בזה, ומ"מ כחזא מחתא מחתינהו. ואחר שכן הוא, נאמר כי כמו

שבתרומה ומתנות — טובת הנאתם לבעלים^ט וראוי שישתדל לתינתם חציים או רובם לבעלי תורה וקרוביו העניים, וכמו שאמר בחולין (ק"ג) למחזיקי בתורת ה' יש להם מנת ושאר^י המחזיקים כו'. הגי' לענין המעשר לבעלי תורה הוא הטוב ועץ חיים היא למחזיקים בבעלי תורה העניים. וכן בירושלמי ריש פרק בני העיר (פ"ג סוף ה"ב) וז"ל, ר' חייא בר אבא אזל לתמן יהבי ליה פריטי למפלג ליתמי ולארמלתא נפק פלגינהו לרבנן, עד <א"צ> להפריש אתרים תחתיהם. ע"כ. ומ"ג מייתי לה רפ' דבתרא^ב. א"כ אנו רואים אפי' שהנותן הצדקה נתנה לחלקה ליתומים ולא למנה, חלקה רבי חייא לתכמים שלא מדעת הנותן, א"כ שכרו גדול. וזהו הראשון.

השני פדיון שבויים, דכולהו איתנהו ביה. הגי' ב"ח^א <מדרגות> הצדקה, והגדולה שבכולם כשנותן לעני והוא אינו יודע. הד'. להשיא יתומות או עניות. הה'. לקנות ספרים לבני עניים. הו'. ליתן קצתו לקרוביו העניים, כי כולו לא יתכן, כמ"ש בחולין^י הנותן כל מתנותיו לכהן אחד כו'.

מדרבנן. וראה מ"ש בזה בברכי יוסף שם אות ג' ובשיר"ב שם וכתשובה מאהבה ח"א סי' פ"ז.
 ח. כוונתו להג' מרדכי שם סי' תרנ"ח. [ומ"ג אולי הוא מרדכי גדול, כלומר קובץ נפרד וכיו"ב].
 ט. חולין קל"א ע"ב. בכורות כ"ז ע"א.
 י. צ"ל ושאין מחזיקין.
 יא. צ"ל הא'. והולך ומונה דרגות הראויות לחלוקת מעשר.
 יב. ל"מ בהג' מרדכי.
 יג. צ"ל בח'. ועיי' ב"ב י' ע"ב ובטור וש"ע יו"ד סי' רמ"ט סע' רי"ג, שמונה מדרגות בצדקה.
 יד. צ"ל בעירובין ס"ג ע"א: "הנותן כל מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם".

לבאר שיכול להפריש לכל המאוחר כל שנה. ודוק.
 ה. לכאורה סותר עצמו תוך כדי דיבור, שהרי אמר שיפריש חומש ושוב אומר עשירית לא פחות ולא יותר. ויש ליישב.
 ו. ראה רמב"ן בראשית א, א ד"ה וכוונתם (מהר"י שעוואל עמ' י"א).
 ז. בפאה פ"א ה"א: "כבוד את ה' מהונך ומראשית כל תבואתך, כמראשית כל תבואתך". [והתוס' בתענית ט' ע"א הביאו מספרי דרשה כיו"ב באופן אחר. וכן בתנהומא פרשת ראה סי' י"ח באופן אחר. ע"ש]. גם בבית יוסף סי' רמ"ט כתב מרן שמהירושלמי בפאה משמע שיש מצוה בנתינת חומש. ומשמע שנוקט שמעשר כספים או חומש הוא מצוה גמורה עכ"פ

ו שאמר
 ז לעשות
 ז מהירוח
 זקרון. וכן
 ות' שנה
 זנה ושנה
 ניין שאמר
 שרנו לך.
 מדאמרינן
 אשה (ב) (ג)
 וסוף דבר
 ח"י סי' ו'
 ולכות ח"י"ב
 ר וב"י סי'
 פריש חומש
 ולם הכנה"ג
 סתו כגירסת
 ע"ש. [ואם
 ה שתשו' זו
 שון הירוש'
 כל שנה או
 י סי' קצ"ח
 הות אליעזר
 שביד שאל
 יתן פעמיים
 ז לא מחזור
 כתוב שיכול
 ר העיר מעין
 ב לומר שמן
 זו על שנה
 כ אם מחליט
 פה ולהפריש
 צור כל חצי
 ת הכא אלא

ובירושלמי במסכת פיאה^{טו} אמר רב יאודה
 תבא מארה למי שמאכיל לאביו מעשר עני,
 ואע"פ שיש ברייתא שם בירושלמי שאומר
 אב ובנו אשתו וקרוביו ב' אחים ב' שותפים
 פודין זה לזה מעשר עני ונותנים זה לזה
 מעשר עני, כבר תירצו המרדכי (פ"ק ד"ג ס"ט
 מ"ו) דהוי דוקא בשגם הבן גם האב שניהם
 עניים, אבל אם אחד מהם עשיר תבא מארה
 כו' וכן כתב הריב"ש בתשובה^{טז}.

ואולם בספר ריא"ז^{יז} כתב שיכול לחלק
 החצי לכל קרוביו העניים, וזה מק"ו
 ממעשר שני, שהרי אם אפילו מעשר (ב')
 [עני] שאמרה תורה לחלקו לעניים מותר
 ליתן לעניים קרוביו החצי, כמו שהוכיח
 ממתני' דפיאה פרק מאימתי (פ"ט מ"ו) דתנן
 מדה זו האמורה בכהנים לויים וישראלים
 היה מציל נותן מחצה ונטל מחצה. ע"כ.
 א"כ כל שכן דמעשר זה שעשה מדעתו
 שיכול ליתן מחצה לקרוביו העניים. ולענין
 לקנות מצוה בב"ה אם ממצות המצוה
 שקונין נותנים לעניים, גם זה מותר^{יח}. ולענין
 לפרוע מסים מהמעשר, דבר פשוט הוא זה
 שאין לו לפטור עצמו מחיוב ממונו בממון
 מעשר.

נאם חזעיר יוסף קארו

טו. פי"ה הי"ד. ומובא גם בקידושין ל"ב ע"א.
 טז. לא מצאתי. ועיין בבית יוסף סי' רנ"א שהביא כל
 דברי המרדכי בכמה מקומות שחילק כמה חילוקים
 בזה. ע"ש. ובשו"ת מהרי"ל סי' נ"ד בשם מהרי"י
 אופנהיים שבמעשר כספים דרבנן לא אמרינן תבוא
 מארה. ע"ש. ועי' שו"ת מהר"ם ד"פ סי' תקמ"א, מובא
 בב"י יו"ד סי' ר"מ, דמשמע שחולק על סברא זו.
 יז. קרוב ללשון זה מובא בהג' מרדכי פ"ק דב"ב סי'
 תרנ"ט. והביאו מרן בבית יוסף סי' רנ"א.
 יח. ראה גם בדרכי משה סי' רמ"ט אות ב' ובהגה שם

סימן ד

דין פדיון המעשר ואם מברך עליו [וענין
 פיסוק טעמים]

שאלה. אור ישראל וקדושו מורי הרב
 כמהר"ר יוסף קארו נר"ו, אחר
 הקידה והשתחוויה כדת מה לעשות לאיש
 אשר המלך חפץ ביקרו, אמרתי אקדמה פניו
 בשאלה, ואומר, ילמדנו רבינו אם אנו חייבין
 לברך בזמן הזה על פדיון מעשר ב' או לאו.
 אם נאמר שמה שאמר הרמב"ם ז"ל בפ"ב
 מהלכות מעשר שני (פ"ט) וז"ל מדת חסידות
 לפדות מעשר ב' בזמן הזה בשיווי כדרך
 שפודין אותו בפני הבית. אם מדת חסידות
 שאמר הרב הוא על גוף הפדיון, ונראה שאין
 אנו חייבים לפדות בזמן הזה רק דרך
 חסידות, וא"כ אין מברכין על מדת חסידות.
 או דילמא מה שאמר הרב מדת חסידות הוא
 לפדותו בשיווי, אבל לפדותו אנו חייבים
 מדברי סופרים; וא"כ אנו חייבין לברך, כמו
 שהיו מברכין בזמן הבית, כמ"ש הרב בפ"ד
 (פ"ג). ואע"ג שבזמן הזה החיוב הוא מדברי
 סופרים, יברכו, כמו שאנו מברכין על
 הפרשת תרומות ומעשרות שהוא מדברי
 סופרים^א.

סע' ב' בשם מהרי"ל שאין לקנות נרות לבית הכנסת
 במעות מעשר. וע"ע בשו"ת בית דינו של שלמה יו"ד
 סי' א' ד"ה ונחזור לשאלה הג', ובשו"ת לב חיים ח"ב
 סי' כ"ז דף כ' ע"ג.
 * השאלה והתשובה כלשונם מובאים בברכי יוסף
 יו"ד סי' של"א אות כ"ו, וכתב שהיא תשו' מרן כ"י
 סי' ג'.
 א. כמ"ש הרמב"ם בהל' תרומות סופ"א שתרומה
 כזה"ז דרבנן. ומברכים על הפרשתה כמבואר שם פ"ב
 ה"טז ובהל' מעשר פ"א ה"טז.

וגם נראה לי שאין
 הוא על גוף
 חייבים אפי' מדברי כ
 כתב בפ"א (פ"ד) ובי
 בפני הבית חייב לבו
 חיוב הפרשת מעשר
 כיצור וידוי איכא. וא
 על התרומה ומעשרו
 על מעשר שני, דהא
 זה מעשר שני ונטע
 ואם נאמר שאנו ו
 לפדותו הוא מדת חנ
 פדיה, זה אינו, דהא
 ואם נכנס בירושליב
 מוציאין אותו משם
 שירקב, לפי שהואיל
 פדיון, אי אפשר לא
 ודאי מה שכתב הר
 לפדותו בשיווי, אבל
 חייב

ותימא על המנהג י
 תימא על
 פירות על פירות, ש
 כתב בפ"ב (פ"ג) ואם
 על שוה פרוטה מנ
 מחולל, שנראה ד
 משמעות אם. וגם ה
 כו'. ותמהתי על מה
 הרב לא כתב אכ

וגם ילמדנו רבינו כל
 דקשייא מדידיה

כ. לשון ספרי דברים פיס
 הבית, זה מעשר שני ונטע

Benveniste, Hayyim ben Israel

6

שוירי

כנסת הגדולה

יורה דעה

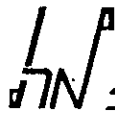
חלק שלישי

בהלכות שבועות, ת"ת, צדקה, ס"ת ואבילות

שחבר הרב המובהק כמהר"ה חיים בנבנשת זלה"ה והיא לשם שמים לזכות בו את הרבים מאסף לדברי הפוסקים ראשונים ואחרונים וכמה תשובות מכתיבת יד מסודרים על סדר רבינו יעקב בעל הטורים והרב הגדול בית יוסף זלה"ה, איש על דגלו במקומו הראוי לו להקל מעל המבקש ולהאיר עינינו על כל דבר הנמצא כתוב בשום ספר כדברי ספר החתום ומתפרש במקום אחר או איכא דפליגי עליה או איכא בין החולקים וחדושא ממילא נפקא לענין דינא ונוסף עליהם כמה חדושים שחדש מעצמו ונמוקו עמו.

ומאז ועד עתה לא היה בנמצא, וכעת יצא לאור בהידור רב ובהגהה עפ"י המהדורות הקודמות

הוצאת

מכון הכתב חלק א' וצדקה

ירושלים התשנ"ה

7

- ט. **שיטה כ"ג:** אבל אם הבעל מוחה פשיטא כו'. נ"ב: והיינו דוקא ממה שנודרת בעודה תחתיו, אבל מה שנודרה בעודה פנויה אינו יכול לעכב על ידה וחייב ליתן. הר"ם מינץ בתשו' סימן ו'.
- י. **ואפילו בעודה תחתיו,** אם היא בעלת צדקה ורצתה ליתן לקרוביה דבר נכון לפי עושרה כדרך נשים עשירות, אין הבעל יכול למחות בידה. הר"ם מינץ בתשו' סימן ז'.

בית יוסף ובו ד סעיפים

- א. **דף רצ"ח ע"ג שיטה ט"ל:** וי"ל דאכפיה בדברים כו'. נ"ב: עיין בהריב"ש סימן ר"ן, ובספר נ"מ דף קנ"א. עיין בתשו' שהשבתי לתיראי שנת הת"ח, והיא בס' ס"ב, מ"ש בביאור דברי התוס'.
- ב. **שיטה מ':** א"נ קצבו ביניהם בני העיר כו'. נ"ב: הרשוד"ם בחלק י"ד סימן קס"ו פלפל בדברי התוס' והר"ן ודברי ה"ה ובעל המאור, והעלה שדעת ר' האי גאון ז"ל כדעת האומרים דאין כופין על הצדקה בשוטים, ולא מנדין ולא משמתין אותה, ובס' נ"מ דף קנ"א.
- ג. **שיטה נ"א:** וכיון דכל הני רבוותא סברי דמעשין על הצדקה הכי נקטינן כו'. נ"ב: וכן פסק הר"ם איסרלאן בסימן ל"א, וכן פסקו קצת מחכמי מצרים כמו שנראה מדברי רשד"ם בחלק י"ד סימן קס"ו ושוב באה אותה תשובה לידי מכ"י וראיתי כתבו כן, אבל לא יכולתי לראות השני החתימ' היתה דקה מן הדקה וכן פסק הב"ח אבל רשד"ם בחי"ד סי' קס"ו כתב, מאחר דאיכא כל הני רבוותא רב האי גאון ובעל המאור והרשב"א ור' יוסף וריצב"א ור"ת לפי תירוץ הב' שכתבו שאין מעשין, דמצטרפי עם ר' האי גאון וסיעתו, לא מפקינן ממונא. וכ"פ בנימין זאב סימן רכ"ז ורכ"ח, דאין כופין אלא בדברים. ואפילו נניח שהבית דין יכול לכופו אם ירצה, פשיטא שמי שישב בשב ואל תעשה ולא יכוף שפיר קא עביר, אבל הר"ם מינץ סימן ז' וס"ה כתב, שמעתי וראיתי הלכה למעשה לכופו עשירים לסייע עניי קוביהם, אך יחיד אין לו לכופו. ועיין מהרי"ק שרש ו'.
- ד. **ע"ד שיטה ח':** שדין העבדים והתנוקות כדין הנשים כו'. נ"ב: עיין בב"ח.

טור סימן רמט ובו ג סעיפים

- א. **דף רצ"ח ע"ב שיטה ל"ה:** וכמה הוא יתן עד חומש נכסיו הוא מצוה מן המובהר כו'. נ"ב: לפי שיש אנשים שמפרישים מממונם מעשר ולא כראוי, כי מתחלה אין מפרישין מן הקרן עד שירויחו, ואחר שירויחו מפרישין מן

8

הריוח לבד, רק ממה שירויחו יותר על הוצאתם מאכילה ושתייה ושאר הדברים הצריכים לפזור ומהמותר יפרישו. לזה אני אומר כי אינם יוצאים בזה י"ח, כי צריך בתחלה כדי שיהא מותר לנסות לש"י ושזוכה בזה למעלת העושה, שיעשה חשבון מכל אשר יש לו ומכל עשרה יפריש א' לא פחות ולא יותר, ואם ישאר איזה מותר שלא יגיע לחשבון עשרה יניחנו בכיס לבדו ולא יערבנו עם השאר, ואחר שהפריש מן הקרן יסתחר במעותיו, ובכל חצי שנה יעשה חשבונו ויראה מה שירויח יותר על אשר פזר בדברים הצריכים לבית, ויקח המעשר כמו שאמרתי. ואם ירצה עוד לעשות יותר, ימתין לעשות חשבון עד סוף השנה ויפריש מהריוח החמישית, וכ"כ בהדיא בירושלמי דמעשרות, שנה אחת לקרן מכאן ואילך בכל שנה ושנה חומש לריוח, והם שני עשרונים כעין שאמר יעקב וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. ונראה שהתלמוד שלנו סובר כן בפרק מציאת האשה, המבזבז אל יבזבז יותר מחומש.

סוף דבר תעשה כא' משני אופנים הנו' הוא הטוב, ומה' יבא הטוב ויכין ברכה עד בלי די, ועל אחרים נאמר אולת אדם תסלף בו, ויזהר שלא יוסיף מהמעשרות וגם לא יפחות, כי כל המוסיף גורע בו למעשר יש סוד יסוד. ואולם לדעת מה יעשה בו, זה דבר פשוט. וראוי לאדם שישתדל לתת חצים או רובם לבעלי תורה או לקרוביו העניים, וגם להשיא יתומות עניות, ולקנות ספרים לבני העניים, ויכול ליתן מחצה לקרוביו העניים. ולענין לקנות מצוה בבית הכנסת מזה, אם המעות שקונים נותנים גם כן לעניים גם זה מותר. הרב מתניה טריויש בתשובה כ"י.

אמר המאסף, מתוך דברי הרב מפורש שלא היה גורס בירושלמי כגירסת הרב בעה"ט ורבינו ירוחם נ"ט, שלפי גירסת הרב הטורים אף מן הקרן צריך ליתן חומש, ואלו הרב כתב שמן הקרן יפריש א' מי'. ולא יכולתי להלום הירושלמי לפי זה, דנהי דמציון לפרושי מאי דקאמר' נמנו באושא שיהא אדם מפריש חומש למצות דבחומש מן הריוח איירי, מכל מקום הא דקאמר חומש בכל שנה ה' שנים הוא מפסיד כולו, אי אפשר לפרושי אלא בקרן ועלה קא משני בתחלה לקרן מכאן ואילך לשכר וצ"ל דהרב מפרש בתחלה לקרן כלומר שנה אחת לקרן וכדינו א' מעשרה, מכאן ואילך חומש לריוח, וזהו תקנת אושא להפריש חומש לריוח בכל שנה, אבל המקשה היה סבור דחומש מן הקרן קאמר. ועיין ביפה מראה פרק קמא דפאה סי' א' ג'.

המפריש מעשר עני בכל שנה מרווחותיו, אין רשאי להוציא המעות בלמוד בניו ובנותיו וקניית ספרים. שוב מצאתי בתשו' מהר"ר מנחם סימן תנ"ט כך אני רגיל להורות, כל מצוה שתבא לידו כגון להיות בעל ברית או להכנס תתן לחופה וכיוצא בהם, וכן לקנות ספרים ללמוד בהם ולהשאיל אותן לאחרים ללמוד בהם, אם לא היה יכולת בידו ולא היה עושה אותה מצוה יכול לקנות מן המעשר, ובלאו הכי אסור. באר שבע דף ק"ז.

דף רצ"ט ע"א שיטה כ"א פחות מזה שיודע הנותן למי נותן ואינו יודע העני ממי לוקחה בו. נ"ב: קהל שנהגו שהפרנס מוציא הפתקין ונותן אותן לארחי ופרחי, ויש שרצים שהאורה יקח הפתק מן הקלפי ולא הפרנס, אין שומעין להם. מהר"י מינץ סימן ז'.

א.

ב.

ג.

א.

ב.

א.

א.

ב.

ג.

א.

ב.

ג.

א.

ב.

דף רצ"ג

נ"ב: דוקא

ע"ב: עיין

שטה מ"

ע"ב שוי

וקונטרס

דף רצ"ו

עלה על

וגם העשי

מצרים חו

קפ"א.

ע"ב שוי

חמשים זו

דף רצ"ו

ודרישה ו

דף ש' ז

כו. נ"ב:

ס"א.

שיטה ד

לעניי ש

ועיין בסו

כולם שו

מריקנטי

מונחת על הדברים המוסקיים הכל ואין אויר מפסיק ביניהם, וזה הוא דעת הרמב"ן ז"ל¹⁷, אבל הרב ר' יונה ז"ל¹⁸ הוא אוסר כשהיא מוטמנת למעלה בצגדים. ויש מקילין כדעת הרמב"ן ז"ל¹⁹, והרואים להחמיר כדעת הרב ר' יונה ז"ל אינם מטמינים למעלה בצגדים אלא מפסיק אותה בחצי חצית, וזה אינו קרוי הטמנה שהרי האויר מפסיק בין הקדרה לגחלים ולמעלה אינה מוטמנת בצגדים אלא מכוסה בחצי חצית ואין זה קרוי הטמנה. וכן אני נוהג.

שאלה קלא

7 עור שאלת אדם שמד צעת צרתו ואמר כל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך¹, וכשיצא אל הרוחה לא קיים את נדרו. ואמר זמן מרובה נתעורר לתשובה, והתחיל לקיים את נדרו מהיום ההוא והלאה, ולפעמים מפני שכחה² הוא עובר על נדרו. ורוצה להישאל על נדרו, כי גם הולאתו היא מזוממת הרבה מפני נדרו, ואינו יכול לעמוד בנדרו. מהו שישאל עליו.

תשובה אילו נדר ואמר נתן כשאלה מצרה זו אמן כך וכך, היה חייב לשלם נדרו, ועבר עליו על עשה ועל לא תעשה, כדדרשין בפרק קמא דראש השנה³ מונח שפתיך⁴ זו מצות עשה, תשמור זו מצות לא תעשה וכו', בפ"ק זו לדקה, ואמר רבא ודקה מחייב עלה לאלתר, ועובר על לא יחל דברו⁵. ואף על פי שהוא דבר שלא בא לעולם חל עליו הנדר, כמו שכתב הרי"ף ז"ל בפרק שור שנגח וכו'⁶ והרמב"ם ז"ל בפרק כ"ג מהלכות מכירה⁷ ובפרק ו' מהלכות ערכין⁸, והודה לו הראב"ד ז"ל⁹. אבל זה לא אמר כן, אבל כל מה שארויח אמן ממנו מעשה, ואם כן בכל עשר פרוטות שהרויח היה צהן להקדיש פרוטה אחת, והוא לא נתנה אבל אכלה, וכיון שאכלה פטור הוא מלשלם, לפי שזה ממון שאין לו מוצעין הוא, ובכל ממון שאין לו מוצעין בין במתנות כהונה בין במתנות עניים אם הזיקן פטור לעולם, וכדאימת בפרק הזרוע¹⁰ אמר רב חסדא המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מלשלם, ואמרינן מאי טעמא, משום דהוה ליה ממון שאין לו מוצעין וכל ממון שאין לו מוצעין פטור מלשלם, ואקשינן עליה מדתנן בעל הבית שהיה עובר

אין דעמו להחזיר מותר להחזיר. השלישי לפסוק כלישנא קמא, ולאסור בהניחן על גבי קרקע אפילו דעמו להחזיר ובעודן צידו אם אין דעמו להחזיר, ולהחזיר בעודן צידו אם דעמו להחזיר, ובעיני דר' ירמיה ורב אשי נפסוק לקולא, כיון דסלקא בחיקו וספיקא דרצנן לקולא, דאף על גב דפסקין כלישנא קמא לחומרא לית לן למיפסק בצעיי דסלקי בחיקו לחומרא, דלא דמי ספיקא דחיקו לספיקא דחרי לישני, דכיון דללישנא קמא פשיט לן לחומרא כוונתה עבדינן. וזה נראה דעת הרמב"ם ז"ל. ולפי זה אם הניחו בכלי אחר דמי לעודן צידו, וכיון שדעמו להחזיר מותר. ומכל מקום אין מותר להחזיר לעולם אפילו בדבר המצטמק ורע לו אלא בכירה הגרופה והקטומה, וכן כתבו המפרשים ז"ל¹³, וזוה הם טועים הנוהגים היתר להחזיר בכירה שאינה גרופה כשהם מניחים אותה על גבי כלי אחר.

ומה שכתב הראב"ד ז"ל על לשון הרמב"ם ז"ל שצריך לכתוב כל שאסור, יש מחקים לשון רבינו ז"ל שהוא סובר שהחורה היא אסורה לעולם אפילו בדבר שהוא מותר להשקות, וכן דעת הרמב"ן ז"ל¹⁴. ומה שתיקן הראב"ד ז"ל שצריך לכתוב כל שאסור, אין זה תיקון, דדבר פשוט הוא שאם השהיה אסורה כל שכן החורה.

אבל לפי הירושלמי¹⁵ כל אלו הדברים לא נאמרו אלא בשסילקו מעל גבי כירה מערב שבת ולא החזירו עד שחשיכה, אבל אם סילקו מעל גבי כירה שבת מותר להחזירה שבת אפילו הניחו על גבי קרקע ואפילו אין דעמו להחזיר, דהכי אימת להאי פלוגתא התם, נטלו מצעוד יום מחזירו מצעוד יום, נטלו משחשיכה מחזירו משחשיכה, נטלו מצעוד יום וקידש עליו היום ר' קימון בר אדא בשם ר' הושעיא אמר אם הניחו אסור לטלטלו, ועלה איבעיא להו התם תלחו צימד מהו הניחו על גבי ספסל מהו. ולפי זה אם נטלו משחשיכה בכל ענין מותר להחזיר. ויש מקילין¹⁶ על פי הירושלמי אפילו כשאינה גרופה וקטומה. ואם כן אין לסלק הנוהגים היתר ממנהגם, והנהג להם לישראל.

והיתר השהייה על גבי כירה הוא, שכיון שהאויר מפסיק בין הקדרה ובין האש אינו קרוי הטמנה בדבר המוסק הכל שאסור אפילו מצעוד יום אלא כשהקדרה היא

בר"ן שם. 19 הר"ן שם. ועיי' להלן ח"ד (החוט המשולש) טור ג ס"ח-ג.
קלא. 1 בראשית כח, כד. 2 כצ"ל, וכ"ה להלן. בדפוסים ובכתה"י: שבזה. 3 ו, א. 4 דברים כג, כד. 5 במדבר ל, ג. 6 ב"ק יח, ב בדפי הרי"ף. 7 ה"ל טו-ז. 8 ה"ל לא-לג. 9 בה"ל מכירה שם. 10 חולין קל, ב.

13 רש"י שבת לו, ב ד"ה אף מחזירין, רמב"ן לת, ב ד"ה כתב, ר"ן על הרי"ף שם ד"ה מי שמעינן, רמב"ם שם. 14 לא ברורה לנו כוונת רבנו. 15 שבת פ"ג סוף ה"א. 16 כן משמע בר"ן על הרי"ף שם ד"ה ומיהו בירושלמי. אך עיי' במ"ב סי' רנג ס"ק סג שכתב שאף לדעה זו גרוף וקטום בעינן. ועיי' ברכ"י סי' רנג ס"ק א-ב. 17 בחידושי לשבת מז, ב, הובא בר"ן כב, א בדפי הרי"ף. 18 הובא

ספר גרמ"ף - גמגומ - והיו שמתין לו צמח צוראין
חלק עני - מכון ירושלים

הדין למתנות עניים, דכיון דכלל שאר נדרי בטוי הם, כמו שיש שאלה לשאר נדרים הוא הדין לנדר זה.

ואם הוא נשאל בפתחים יאמרו לו אילו היית יודע שמפני שכהה היית עובר על נדרך כלום היית נודר, אם יאמר לא ממירין אותו, וכדאמרינן בפרק ארבעה נדרים³² מעשה באדם אחד שהדיר את אשתו מלעלות לרגל, ועברה על דעתו ועלתה לרגל, רצו לפני ר' יוסי ואמר לו אילו הייתי יודע שעוברת על דעתך וועלה לרגל כלום הדרחה, אמר לו לא, והמירו ר' יוסי.

ואם הוא מתחרט אומרים לו אמה מתחרט על שנדרת זה הנדר מעשה ראשונה, אם אמר מתחרטתי ממירין לו. ואפילו עבר על נדרו הרי הוא מותר, וכדאמר בפרק ג' דשבועות³³ הנשבע על הכיור ואכלה, אפילו אכלה כולה וכפתהו על העמוד ללקות, נשאל וממירין לו. והטעם בזה הוא שהחכם הוא עוקר הנדר מעיקרו כדאמרינן בפרק המדיר³⁴, וכיון שעוקר הנדר מעיקרו הרי הוא כאילו לא נדר, וכיון שלא נדר הרי לא עבר על נדרו. ואף על פי שאמרו בנדרים בפרק ואלו מותרין³⁵ שמי שנדר ועבר על נדרו שאין נזקקין לו עד שינהוג איסור כימים שנהג בהם היתר, זהו קנס למי שעבר בנדר, אבל בכיוצא בזה אין קונסין, שאם תקנום אותו גם יוסף בכל יום איסור. וכיוצא בזה כתבו המוספות³⁶.

שאלה קלב

עוד שאלת¹ ציבור שקיבלו עליהם שלא יוציא אחד מהם עגמו מכלל טורחם ועמלם ומיסים וארנוניות המוטלים עליהם, ושלא יוציא מפיו דברי מסירות, ולא יוסף אחד מהם על חבירו בשכר הבצים. והמנהגו הדורות הראשונים על זאת הקבלה כראוי, וכשהאחד היה עובר עליה היו אומרים לו שעבר על ההסכמה שקיבלו אבותם בכה נידוי. ועכשיו הם רוצים לנטל אותה, ואומרים שאם אבותיהם קיבלו עליהם אין רצונם לעמוד במקנתם, שלא קיבלו אלא עליהם לא על זרעם. ושאלתם אם יש בדבריהם ממש אם לא.

ממקום למקום וזריך ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני נוטל ולכשיחזור ישלם דברי ר' אליעזר, וחכמים אומרים עני היה בצומה שעה, טעמא דעני היה, הא עשיר משלם, אמאי, ליהוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן, אמר רב חסדא מידת חסידות שנו כאן. ואם כן זה האיש שאכל מה שהוא חייב לחת לעניים מפני נדרו פטור הוא מלשלם, אלא שאם הוא עשיר משלם במידת חסידות, ואם הוא עני פטור הוא אפילו במידת חסידות, ומכאן ולהבא כמה שהוא מרויח הוא חייב לזמנא החשבון ולהפרישו וליתן אותו לעניים¹¹.

ואם יש לו בניס והוא מפרנסם הם קודמין לזה, דקיימא לן¹² עניין ועני עריך עניין קודמין, ועל זה אמרו בפרק נערה שנפתתה¹³ אשרי שומרי משפט עושה נדקה בכל עת¹⁴, וכי אפשר לו לאדם לעשות נדקה בכל עת, רבותינו שביבנה אמרו ואמרי לה ר' אלעזר זה הזן בניו ובנותיו קטנים. ואפילו אין לו בניס והוא צריך למונומין להתפרנס ממעשה ידו הוא קודם לכל אדם, וכמו שאמרו בפרק איזהו נשך¹⁵ חייך קודמין לחיי חבריך, ואמרו בפרק בתרא דהוריות¹⁶ היו הוא ואביו ורבו צבית האסורים הוא קודם וכו', ובפרק אלו מציאות¹⁷ אמרו אבדתו ואבדת אביו אבדתו קודמת, ואמרים בגמרא מנא הני מילי, אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא¹⁸ אפס כי לא יהיה בך אביון, שלך קודם מכל אדם.

ומכל מקום, אם לנאת ידי כל ספק רוצה להישאל על נדרו, ממירין לו בפתחים או בחרטה, שאפילו במתנות כהונה אם הפרישן יכול להישאל, וכדאמרינן בפרק אלו עוצרין¹⁹ גבי חלה ובפרק בכל מערצין²⁰ בענין תרומה אי בעי מיתשיל עלה, ובפרק הנודר מן הירק²¹ לענין תרומה, ובפרק עד כמה²² בענין קדשים, ובפרק מפנין²³ אמרינן הקדשתי נכסי לשמים וכשבאתי אלל חברי שבדרום המירו לי את נדרי, ובמסכת גזירות ריש פרק הריני נויר מן הגרוגרות²⁴ אמרינן דיש שאלה להקדש וכן בפרק שבועות שמים בתרא²⁵ וכן בפרק יש נוטלין²⁶ וכן בפרק אלו הן הלוקין²⁷ וכן בערכין בפרק שום היתומים²⁸ וביצמות פרק האשה רבה²⁹, ובמנחות פרק התודה³⁰ ובפרק המנחות³¹ אמרינן הרי נדר ופימחו עימו. וכיון שיש שאלה להקדש הוא

17 ב"מ לג, א. 18 דברים טו, ד. 19 פסחים מו, ב. 20 עירובין ל, ב. 21 נדרים נט, א. 22 בכורות לא, א. 23 שבת קכז, ב. 24 ט, א. 25 שבועות כד, ב. 26 ב"ב קכ, ב. 27 מכות כב, א. 28 כג, א. 29 פח, א. 30 פא, ב. 31 שם קג, א. 32 נדרים כג, א. 33 כח, א. 34 כתובות עד, ב. 35 כ, א. 36 ברין שם ד"ה ולענין הלכה. קלב. 1 תיבות אלו נוספו ע"פ כהנ"י.

11 ע"י בקצוה"ח סי' ריב ס"ק ה' שרוקא כשכבר אכל את המעשר מן הרווח חייב לשלם רק ממידת חסידות, אבל אם קנה ממנו סחורה או פרע בו את חובו דמשחורשי ליה חייב לשלם מדינא. עוד כתב שם שיחכן שכשאמר מה שארויח אתן מעשר לא חייל עדיין הנדר, אלא שמחוייב להפריש מעשר מהרווח וליתן לעניים, ואם לא הפריש אין בו לעניים כלום אפי' ממידת חסידות, עיי"ש. 12 ב"מ עא, א. 13 כתובות ג, א. 14 תהילים קו, ג. 15 ב"מ סב, א. 16 יג, א.

Steit, Jonathan

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

ספר

שאלות ותשובות

וחידושי

מהר"י שטייף

על ארבעה חלקי שולחן ערוך

מאת

הרב הגאון הגדול מאור הגולה שר התורה פוסק האחרון

מפורסם בגדולת צדקתו וענוותנותו רשכבה"ג

רבינו יונתן שטייף זצוקללה"ה

שימש בקודש בכמה קהלות קדושות, בק"ק גומא, אונגוואר, בודאפעסט
ובשניו האחרונות הי' האב"ד דק"ק עדת יראים פה ק"ק ברוקלין יצ"ו.

יוצא לאור על ידי:

בית מסחר והוצאת ספרים של
ר' יהושע אליהו נ"י גראסמאן
ניו יארק

בית מסחר והוצאת ספרים
" ירושלים "
ברוקלין

ברוקלין יצ"ו, שנת תשכ"ח

נדפס בבית דפוס

סענדר דייטש

ברוקלין, ניו יורק

י' וזייתוד או"ק י"ג מה שמחלק בין שבת לשאר
איסורים דרק בשבת י"ל דקפידת התורה על העשי
דווקא אבל גרמא שרי, אבל בשאר איסורין כגון מחיקת
השם או סירוס י"ל דגם גרמא חסור, וא"כ אולי
בלאו דלא ילצש גבר, ג"כ אין חילוק בין גרמא לעשי
והכל חסור מטעם שלא תעדה איש עדי אשה.

אמנם יש בזה אריכות דברים לענין גרמא בשאר
איסורין אם יש לדמות איסורין לזקין, עיין
בזה בשדי חמד קונטרס, "באר בשדי" (בסוף הלכות
מוכב) ושם אוח ו' הביא ראיות שגם ע"י גרם
מקיימין המלצה לענין שריפת עיר הנדחה וכן לענין
לקיים מצות עשה להשבות החמץ ע"י שמריצה לפני
כלבו ושם תחת השורה או"ק ה' פלפל בזה ד"ל
שצריך לקיים המלצה בגופו או בכחו ולא ע"י גרמא,
א"כ י"ל דגם לענין ל"ת תלוי בזה דאם מקיימין
המלצה ע"י גרמא, א"כ מוכח דגרמא חסור כמעשה
ה"ה ד"ל דבאיסור אם גורם לעבור על הל"ת חסור
כמעשה עצמו אבל אם נימא דבמ"ע צריך לקיימה
בגופו ממש ולא ע"י גרמא ה"ה לענין ל"ת כן
דבגרמא אין עוברין על ל"ת וכיון דמוכח ממצוקין דכל
שלא נעשה המעשה מיד לא חסור מעשה כ"ה גרמא
בעלמא א"כ הסך שערותיו צסם אשר רק גורם
שבהמשך איזה זמן יתהפכו השערות מלבן לשחור אבל
צעה שסך השערות לא ניכר עדיין שום היפוך בצביעה
י"ל דאין עוברים על הלאו דלא ילצש גבר.

והמעייין בשד"ח שם ימלא ספרות לכאן ולכאן ואין
זה צרור אם מקיימין מצוה ע"י גרמא או לא
וכן לענין מחיקת השם אינו צרור להלכה אם עוברים
גם ע"י גרמא או לא והעור וש"ע השמיטו הא
דאמרין שבת ק"ך דמותר לגרום מחיקת השם, ועיין
ח' נוצ"י ח' או"ח סי' י"ז, ובשד"ח ל"ן למש"כ
הרשב"א בחידושו למס' שבת ק"ך דס"ל כל שני
שבוודאי יתרצה או וודאי ימחוק אפילו אם נעשה
לאחר זמן מ"מ חסור כמעשה עצמו.

א"כ צותן סם ה"י מקום לחלק אם הסם צוודאי
יתלף השערות הלבנות לשחורות חסור
כמעשה ולא כגרמא ויהי חסור אבל אם אין זה צרור
ולפעמים אינו פועל הסם ה"י אפשר לדד דלא חסור
אלא גרמא אלא דה עקף דגם גרמא חסור עכ"פ
מדרכן אפילו בשבת ורק לענין כיצוי התירו גרמא
במקום הפסד או כדי שלא יבא לבנות ממש.

הב"ש המעיין בשדי חמד בחלק באר בשדי ימלא
דדין לכאן ולכאן בענין גרמא זע"ש או"ק

[אמר המעתיק — ראיתי להעתיק מה שמלאתי
בכ"י של האזמ"י מרן ז"ל במקום אחר שכתב
בין השאר וז"ל: אמנם אם רש"ן להעביר סם להפוך
השערות הלבנות לשחורות ל"ט, דלהרמב"ם סוף פ"ב
מה"י עכו"ם יש בזה משום לא ילצש גבר כו' ואע"ג
דאינו מלבין בידים כ"ה ע"י גרמא מ"מ לענין לאו
דלא ילצש כו' לא שייך לחלק בין מעשה לגרמא כיוון
דהעיקר תלוי בצוונתו ואם מתכוון לייפות עצמו ה"ה
בכלל הלאו דלא ילצש גבר ואולי אם אפשר לגרום
שינוי המראה ע"י אכילת או שתיית איזה סמים
בזה י"ל דשרי דאינו ניכר כלל שמכוון לייפות ומ"מ
למעשה עדיין ל"ע עכ"ל].

סימן נו

שוכט"ם לכבוד הרב המו"מ בחו"י כש"ת
מו' ר' בנימין זאב צוקער י"י.

ד' אחרש"ו א' את כבודו הסליחה שאחרתי מלהשיב
עד עתה כמש"כ כבר.

א' ע"ד מעשר כספים כבר הזכרתי לו שמן הגהות
כנסת הגדולה הנדפס סמוך לגליון השו"ע
יו"ד סי' רמ"ט מוכח שס"ל דתחלה יש לנכות מה
שהוליא להולאת ציתו ומן הריוות הנותר עוד מה
יפריש מעשר, אמנם באמת יש בזה מצובה צ"י
חווה יאיר סי' רכ"ב שצ"לשון השאלה כי דרך בחמיה
"אדם המוליא הולאות צתוך ציתו ג"כ ההולאה הוא
יחשב" ור"ל שזה צוודאי אינו, אלא צריך להפריש
המעשר מכל הריוות בלא ניכוי וכל הפלפול שם צ"י
מורי" הוא לענין ההולאות שה"י לו בדרך למכור
ולקנות הסחורה אבל הולאת ציתו אין לנכות, וכן
כתב להלכה שדומה למעשר דגן שבוודאי צריך להיות

שאלות ותשובות מהר"י שטייף

נט

הריווח מה שהרוויח כל סכום ומכל הסכום יפרוש מעשר חלה שיתנה מיד שינהג בנהיגת מעות המעשר עפ"י שימלא לכוון כדי שלא יהי' עליו בחיוב נדר חלה בתורת נתינת מעשר כספים והיות שבצדקה קוי"ל דהולאותיו לפרנסתו קודמים לכל ע"כ רשאי לנהוג כן גם במעות המעשר להשתמש בהם מה שצריך להולאותיו לפרנסתו ולהולאת בני ציתו, וכ"כ צת' חת"ס יו"ד סי' רל"א וכו"ל רל"ב צ"ס רצו ההפלאה ז"ל שצני ציתו קודמין גם לעניי עירו ויכול לנהוג כן וכשירחיב די גבולו אז יתן כל המעשר לצדקה כמפורש בשו"ע שצ"ע שצ"קרו ליתנו לעניים ולח"ח העוסקים בצורה, אבל עד אחת הזמן יפריש כל המעשרות צתנאזי כנ"ל ורשאי להשתמש במעות המעשר גם לצורך פרנסתו ולצורך פרנסת אנשי ציתו ואלו יעשה כן צורך הלוואה שאם ירחיב די גבולו ישלם גם מה שכבר הלווה לעצמו וגדר כי ירחיב הוא לפי ראות העין וכעין זה מלחצי צת' נוב"י ת' חו"מ סי' י"ד שפסק שם בצפוקו, "שיפרוש המעשר ויעבדס אח"כ לעצמו", ועיין צת' מר"ס שיק יו"ד סי' ר"ל, ויש לזיין עוד לת' חת"ס יו"ד סי' רכ"ט—רל"ב, וחתן סופר סי' כ"י ושם זיין לת' שער אפרים ועוד לכמה ספרים שמדברים מדיני מעשר כספים ואם יש לו אותן הספרים ימלא הכל על נכון.

צ) ולענין לחלק המעות י"ל שטל דעת כן מפרישין ליתן לכל מו שפושט יד כי כן המנהג ואין צדקין לנזונות כמצואר ציו"ד סי' רנ"א ומש"כ מע"כ צ"ס ספר אהבת חסד — שכתב איינו חתיי — נ"ל שכונתו ג"כ שיחשוב כל הולאות לענין שגם זה הוא מן הריווח כדי שיתן המעשר גם על הסכום שיעלה צידו בצ"ך הכל, אבל דעתו ג"כ שיתן מעשר על כל הרווחים שהרוויח והוא מדבר ממני שיש לו ריווח גדול שאינו צריך להשתמש המעשר לצורך עצמו, אבל אם עדיין לא הביע לגדר זה אז עוב לנהוג כמו שכתבתי להפריש המעשר מכל הריווח חלה שרשאי להשתמש גם בעצמו בהמעות כל מה שצריך לפרנסתו ולפרנסת אנשי ציתו כי המה קודמים לכולם ויפרוש צתנאזי כמש"כ לעיל.

ג) ולענין כיסוי הראש צנאים גם החת"ס ז"ל צת' חו"מ סי' ל"ו הזכיר שצ"ק וצתנר של רבים

מכל אשר הוליא השדה, וש"כ כי שאינו דומה למעשר דגן לענין הולאות שטעם על הסחורה, וכתב הטעם דבמעשר דגן כי עשר את כל תצואת זרעך הוליא השדה, ע"כ אינו מנכה מה שהוליא לזריעה, אבל במעשר כספים כל שהוא צורך משא ומתן פשוט דרשאי לנכות הולאות לצורך המו"מ ויחשב בכלל הקרן ורק מה שהרוויח מזה יפריש מעשר שהוא הנקרא צ"ס חידוש.

וכן כתב הרא"ש נדרים נ"ט ד"ה עשר וזיין לתנחומא וז"ל ילקוט דס"ל מעשר כספים אינה רק רמז מדאורייתא והחוו"י בעצמו הסכים לזה לענין הולאות לצורך המו"מ שיש לנכותם תחלה ואין לדמות למעשר דגן משום דשם הוא עניין ניסויי שהזרע נרקב והי"ל יש מאין, ע"כ אפילו הוליא כמה הולאות ולא הכניס אפילו כדי נפילה מ"מ חייב לעשר, משא"כ מו"מ שהוא עניין עבדי עפ"י מנהג העולם ע"כ הנזורה לתת רק מצרכת די אשר נתן לו והוסוף שם דאם הי' דינו כמעשר דגן אז, "אפילו מו שאין לו כדי סופוקו הי' חייב ליתן מעשר" ע"כ ומוכה מדבריו אלו שמה שצריך האדם לסופוקו ולמזונות הוא קודם לכל, והיינו מזונותיו וכיו"צ ורק מן הנשאר מן הריווח יפריש המעשר וזה כתבתי לו במכתבי הקדום שפרנסת עצמו קודם לכל וכמש"כ הרמ"א סי' רנ"ג סעיף ג' לענין צדקה דאין אדם מחוייב ליתן צדקה עד שיבי' לו כדי פרנסתו מלבד שלישיית השקל שכל אדם צריך ליתן צננה כמצואר ציו"ד סי' רמ"ט.

וזה דלא כמשמע ממש"כ הגאון ר' דוד אפי"ה ז"ל שם בתחלת דבריו ולענין ניכוי יתר הולאות, עיין צפ"ת ראש סי' רמ"ט ובהגהות צית לחם יהודה הנדפס בגליון שו"ע צסי' רנ"ט שמחלק שכל זמן שלא צא ליד העני או לחיבה או לכיס המעשר יכול לחשוב ההפסד נגד שכרו אבל אם כבר צא לכיס המעשר אסור לעשות מן קודש חול, עיי"ש וצת' חו"מ דף קח"י, ועיין צפ"ת יו"ד סי' של"א ס"ק י"א.

והנה מש"כ בצוד הדרתו הוא נכון בזה אחרי שכבר הפריש מן הקרן אין צריך עוד להפריש שנית מזה. אמנם למעשה נראה לנהוג באופן זה שיחשוב

74

ד) ויש לצרף עוד לסניף מה שכתב מרן בשו"ת אבקת רוכל (סימן ג), שחיוב מעשר כספים הוא לאחר ניכוי הוצאותיו הצריכות לביתו. והכנסת הגדולה יורה דעה (סימן רמט אות א) כתב תשובה זו ככתבה וכלשונה בשם מהר"ר מתתיה טריוויש. [אולם בשו"ת הרשב"י ח"ב (סימן קלא) מוכח להיפך].

סעיף ט') שאף על פי שהש"ך בשם מהר"ם התיר לפרנס בניו הגדולים ממועות מעשר, יש להתיישב בזה, שאם נתיר לפרנסם ממועות מעשר, הרי לא ישאר כלום לעניים, ואין זה מן המדה. במחכ"ת איני יודע מה כחו יפה לחלוק בהלכה על המהר"ם והש"ך, ללא כל הוכחה וראיה להיפך מהש"ס והפוסקים, רק בסברא בעלמא. פליאה דעת ממני נשגבה לא אוכל לק. סוף דבר. כל מה שכתב הערוך השלחן בזה להלכה, כולה מקשה אחת. ובמקום שעמד לא ישב. והעיקר להלכה כדברי המהר"ם והש"ך והאחרונים הנ"ל להתיר. [ושוב ראיתי בשו"ת ציץ אליעזר חלק ט' (סימן א' פרק ה' אות יא) שדחה דברי הערוך השלחן כאמור לעיל. ע"ש].

ותבט עיני להגאון רבי משה פיינשטיין בשו"ת אגרות משה (חלק יורה דעה סימן קמג) שהעלה שבזמן הזה אינו יכול לפרנס בניו הגדולים יותר משש שנים ממועות מעשר, לפי מה שכתב הר"ן (סוף פרק ה דכתובות) שטעם חיוב מוונות הבנים הקטנים פחות מבני שש, מפני שהם נגררים אחרי האם, ואי אפשר לה להעמיד עצמה שלא תזון אותם, ומדין מוונות האשה נגוע בה. והרב המגיה במשנה למלך (פרק יב מהלכות אישות הלכה יד) דייק שכן דעת הרמב"ם. ומה שהוכיח להיפך המשנה למלך שם, מדברי הרא"ש בתשובה וכן מדברי הריב"ש בתשובה (שהובאו להלכה בבית יוסף אבן העזר סוף סימן עא), שחייבו לזון את בנו מפניו, אף על פי שאינו חייב במוונותיה. אלמא שאין זה תלוי במוונות האשה, ואין זו ראייה, שאפשר שהוא מטעם מוזיק, שכיון שגרם במעשיו שתלד בן, שאי אפשר לה שתעמיד עצמה שלא לזונו, הרי הוא כמוזיק בידים וכו'. ולכן נראה ברור שכאשר האם דרה ביחד עם בניה ברצון האב, אף על פי שהם יותר מגיל שש, כל זמן שאין דרך העולם שבנים כאלה ילכו להרויח ולפרנס עצמם, חייב האב לזון אותם מדין מוונות אשתו, דלא גרע ממה שאמרו בכתובות (סד): שמחוייב לתת לה סעודה או יותר לצורך אורחיה. ומעתה כיון שרוב בני אדם בזמנינו שדרים יחד עם הבנים והבנות, חייב האב לזונם ולפרנסם עד שיהיו כפי הדרך שהולכים בעצמם להרויח מיגיע כפם. וממילא אינו יכול לפרוע חובו ממעשר כספים. ודינו של הש"ך. שייך רק כשהם גדולים כל כך שהדרך הוא שילכו בעצמם להרויח ולפרנסם. עכ"ד. ובאמת שכבר האריכו האחרונים בזה על דברי הר"ן, והרמ"א בדרכי משה (סוף סימן עא). סבירא ליה שהר"ן חולק על הרא"ש והריב"ש שחייבו מוונות לבנו מפניו. גם הכנסת הגדולה בדינא דחיי (דף פב ע"ד, ודף קד ע"ב) כתב להוכיח מדברי הרמב"ם (בפרק כא מהלכות אישות), והסמ"ג שם, שחייבו מוונות לבן גרושה דסבירא להו דלא כהר"ן. ועיין עוד בשו"ת יהודה יעלה קובו (חלק חשן משפט סימן כה, דף קיג ע"א). ובספר חינוך וחסדא חלק ג' (דף מה ע"א). ע"ש. ועיין עוד להגאון הראשון לציון בשו"ת שמחה לאיש (חלק אורח חיים סימן ד' דף ו' ע"ד), שגם כן הוכיח דלא כהר"ן מדברי הרמב"ם ומהר"ם מרוטנבורג. ותיזק דברי המשנה למלך. ע"ש. והגאון רבי יצחק טאייב בערך השלחן אבן העזר (סימן עא סק"א), כתב בשם המהר"ם מלובלין בתשובה (סימן עט), שהר"ן עצמו לא סבירא ליה הכי לקושטא דמילתא. וכן סיים הר"ן עצמו, אבל לא ראיתי לראשונים שאמרו כן, ולכן אף הריב"ש לא חשש לדבריו, וחייב מוונות הבן מפניו, ושכן מוכח מדברי מהר"ם מרוטנבורג והרא"ש והטור. ושכן דעת הר"ף והרמב"ם. ע"ש. ועיין עוד בספר אות היא לעולם

ואכן בשו"ת ו כתב על דברי כן היה להם ל הוא בר סמכא, בברכי יוסף (ס) טריוויש הנ"ל, הלשון שהביא

חלק ב' (דף סד ומשיב חמישאה ידידנו הגרש"ב וו עקולי ופשוירי יש הנה במוונות בניו אין לדון על פי ו והש"ך ושאר אה שש שנים. ודו"ק ודע שאע"פ לחייב את האב ו שהאריך בתוקפת סי' טו). וראה ע עבדי חלק ו' (חז) וההוצאה לפועל ו דמי פרנסת בניו ו להפקיע מצות הצ באכזריות על בני ולפרנס את בניו ולמצוא טרף לנפמי לא בעי בני, לא והכלם לא ידעו. יעקב הישרים בל פרייל בספר המא על האב לזון ולפ יו"ד (סי' רמט) המדינה. ולכן כל אלא רק מתקנת בפשיטות שגם הט ורק בקטנים הפתו פרנסתם ממועות כ בכל עת זה הזן א מקובצת (כתובות

ש"ת. א"ו. ג. ז. ח. ט. י. יא. יב. יג. יד. טו. טז. טז. יז. יח. יט. כ. כא. כב. כג. כד. כה. כו. כז. כח. כט. ס'.

חלק ט"א

ואכן בשו"ת בית דינו של שלמה (חלק יורה דעה סימן א, דף נא ע"א) כתב על דברי הכנסת הגדולה, שאין נראה כן מסתמות דברי הפוסקים, שאם כן היה להם לומר כן בפירוש וכו', וגם לא ידוע לנו אם הרב בעל תשובה זו הוא בר סמכא, שלא נזכר שמו בין הפוסקים המפורסמים. עכת"ד. ומרן החיד"א בברכי יוסף (סימן רמט סק"ה) הביא דברי הכנסת הגדולה בשם מהר"ר מתתיה טריויש הנ"ל, וכתב, וכתשובות מרן כתיבת-יד שבידי מצאתי תשובה זו, ככל הלשון שהביא הכנסת הגדולה הנ"ל, וחתום בסוף התשובה מרן ז"ל, ואנחנו לא

חלק ב' (דף סד ע"ד), ובשו"ת עבודת השם (חלק אבן העזר סימן טו"ב), ובשו"ת שואל ומשיב המישאה (סוף סימן מו), ובבבני האפור אבן העזר (סימן עא). ע"ש. וע"ע במ"ש ידידנו הגרש"ב ורגר בשו"ת משפטי שמואל ח"א (סי' יד"טו). ע"ש. אתה הראת לדעת כמה עקולי ופשרי יש בדעת הר"ן הנ"ל, ואיך אפשר לסמוך על פלפול כזה לחייב האב בזמן הזה במזונות בניו הגדולים, ולהוציא ממנו ממון על פי סברא זו. ולכן גם לענין מעשר כספים אין לדון על פי חידוש גדול כזה, דתבר גזיו, ואין לנו לדון אלא כדברי מהר"ם מרוטנבורג והש"ך ושאר אחרונים שהתירו לפרנס ממעות מעשר את בניו ובנותיו הגדולים יתר על שש שנים. ודו"ק כי קצתתי.

ודע שאע"פ שהרבנות הראשית לארץ ישראל התקינה לפי צורך השעה, שבזמנינו יש לחייב את האב במזונות בניו גם היתרים על שש שנים, עד גיל חמש עשרה שנה, וכמו שהאר"ך בתוקף תקנה זו הרב הגאון רבי עובדיה הדאיה בשו"ת ישכיל עבדי חלק ד' (חאה"ע סי' טו). וראה עוד בתשובת הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי הרצוג שם. וע"ע בשו"ת ישכיל עבדי חלק ו' (חאה"ע ס"ס לה). ועל פי תקנה זו דנים ופוסקים בבתי הדין הרבניים כאן, וההוצאה לפועל כופה את האב לבצע את פסק הדין. מכל מקום נראה שיכול האב לנכות דמי פרנסת בניו ובנותיו היתרים על שש שנים ממעות המעשר. לפי שלא באה התקנה הנ"ל להפקיע מצות הצדקה מהאבות המפרנסים את בניהם ובנותיהם, אלא רק לכוף על הנהוגים באכזריות על בניהם ובנותיהם, ונוטשים אותם בעירום ובחוסר כל, להכריחם ולכופם לזון ולפרנס את בניהם שלומדים עדיין בבתי הספר ואומנות, עד שיהיו בגדר חי נושא את עצמו ולמצוא טרף לבפשמ. וההכלמה שהוזכרה בגמרא (כתובות נ:), „עורבא בעי בני והוא גברא לא בעי בני“, לא תועיל לאגשים אלה כלל. כי בדברים לא יוסר עבד. גם בוש לא יבושו והכלם לא ידעו. והכי דייגינן להו ולכל אלימי דחברייהו (ב"מ לט:), אבל לא כאלה חלק יעקב הישרים בלבותם צדקתם עומדת לעד, וכיוצא בזה כתב הרב הגאון ר' אלעזר מאיר פרייל בספר המאור (בתשו' סי' לא, עמוד קכה), שגם במדינתו שיש חוק הממשלה לכוף על האב לזון ולפרנס את בניו עד גיל חמש עשרה שנה, אין זה בגדר מסים שכתב הט"ז יו"ד (סי' רמט) שאין לנכותם ממעות מעשר, כיון שזהו חיוב בין האב לבניו, ולא לגבי המדינה. ולכן כל שהבנים יתרים על שש, שאין חיוב על האב מדין תורה לזונם ולפרנסם, אלא רק מתקנת חכמים, בודאי שיוצא בזה ידי חובת מעשר כספים. [אכן מה שכתב שם בפשיטות שגם הט"ז הנ"ל מודה בפרנסת בנים היתרים על שש שיש לנכותם ממעות מעשר, ורק בקטנים הפחותים מבני שש שיש עליו חיוב ושעבוד הגוף לזונם ס"ל להט"ז שאין לנכות פרנסתם ממעות מעשר. זה אינו, שהרי הט"ז הזכיר בדבריו מה שאמרו חז"ל עושה צדקה בכל עת זה הזן את בניו כשהם קטנים. וזה נאמר על היתרים מבני שש. וכנ"ל.] וע' בשיטה מקובצת (כתובות מט.). מ"ש בשם רבו, ולא משמע כן מתשו' מהר"ם הנ"ל. ואכמ"ל יותר.

נדע קושט דברי אמת אם היא למרן ז"ל. ואחר שכתב לזקדק בדברי התשובה הנ"ל, נדחק מאוד בסוף דבריו לפרש דברי ה"ר מתתיה כאופן שגם הוא מודה שצריך להפריש מעשר מכל הרווח; ללא ניכוי הוצאות ביתו. וסיים, שהוא דוחק. ע"ש. אולם הגאון רבי כלפון משה הכהן בשו"ת שואל ונשאל חלק ב (סימן קס) כתב להסביר טעמו של מרן בתשובה שבאבקת רוכל הנ"ל, ודחה דברי הברכי יוסף בזה, וכתב, שמסתמא כיון שחתום מרן על התשובה שבאבקת רוכל, היא בודאי למרן ז"ל. ואפשר שתשובת מרן הנ"ל נשארה בין תשובותיו של ה"ר מתתיה מריוויש בלי חתימה, וחשב הכנסת הגדולה שהיא לה"ר מתתיה. ועל כל פנים כיון שעיקר דין מעשר כספים שנוי במחלוקת, ויש אומרים שאינו אלא מנהג, ויש אומרים שהוא מדרבנן, הא קיומא לן ספקא דרבנן לקולא. ומכל שכן שראוי והגון להורות כדעת מרן בתשובה הנ"ל, הלכה למעשה לרבים, לעודדם ולזכותם במצות מעשר כספים שהיא מצוה יקרה וחשובה, וגם העניים יהנו מהמעשר. עכת"ד. ובשו"ת אבני צדק (חלק יורה דעה סימן קמא) כתב גם כן לפקפק על דברי הכנסת הגדולה הנ"ל (כעין מה שכתב הברכי יוסף) ושהעיקר שצריך להפריש מעשר מכל הרווח ללא ניכוי הוצאות ביתו. ע"ש. והרה"ג רבי אברהם דוד הורביץ בשו"ת קנין תורה (סימן קב אות ד) הביא בשם הגאון ר' יעקב שור, אב"ד קוטב, (מחבר שו"ת דברי יעקב ועוד), שהעלה בתשובה שאפילו להמחמירים במעשר כספים, היינו רק לאחר שהוציא לכל צרכי ביתו, ונשאר עדיין רווח, או יתן מעשר מהרווח, וכתב על זה שמצא שכן מכואר בכנסת הגדולה יורה דעה (סימן רמט). ע"כ. ולא זכר שר מהפוסקים הנ"ל. גם בשו"ת מהר"י שטייף (סימן נו) פלפל גם כן אם המעשר הוא אחר ניכוי הוצאות ביתו, וצידד שמה שצריך למוזנות האדם הוא קודם לכל, וכמו שכתב הרמ"א בהגה (סימן רנא סעיף ג) לענין צדקה, שאין אדם מהוייב לתת צדקה עד שיהיה לו כדי פרנסתו, מלבד שלישיית השקל שצריך לתת בכל שנה. והוא הדין לכאן. ע"ש. והגאון רבי הפאל אנקאווא בשו"ת תועפות ראם (סימן צא) פסק, דנקמינן להלכה שיש לנכות תחלה הוצאות הבית וממה שנשאר יש להפריש מעשר כספים. וזו היא דרך ישרה, ודלא כהחיד"א ז"ל. ע"ש. והובא בקצרה בשו"ת ישמח לבב (חלק יורה דעה סימן לא, דף מו ע"ד), והרב המחבר כתב לחלוק על דבריו, והסכים לדברי החיד"א הנ"ל. ע"ש. ובשו"ת ציץ אליעזר חלק י (סימן ו) הביא מה שכתב החיד"א והבית דינו של שלמה, וכתב לדחות דבריהם, והביא שבשו"ת מהר"ם ברודא (סימן יד) כתב בפשימות שחייב מעשר כספים אינו מוטל אלא על הרווח שנשאר אחר כל הוצאות הבית, וגם אינו חייב לקמץ ולצמצם הוצאותיו בשביל המעשר שקיבל עליו, ורשאי להתנהג בפרנסת ביתו באין מונע. והרב המחבר הכריע שבהיות שרוב הפוסקים סוברים שחייב מעשר הוא רק מנהג או מדרבנן, אפשר להקל בזה לתת מעשר

מהרווח שנשאר
נהג לתת המעשר
לתת המעשר או

(ה) ינראה שאף
לענין

ובנותיו הגדולים,
מעשר של הרווח
ובנותיו הגדולים
זה כמקדיש דבר
מהלכות ערכין הל
(שם סימן מד).

קצד). ובספר מח

הדרישה (יורה דו

מעיל-צדק, וזה תו

ימים רבים, ואחר

שהרווח עדיין לא

להלכה בבית חדש

סק"ט). ע"ש. וכן ו

שמעות מעשר שו

מצוה אחרת, הוא

שיודמן לו מכאן ו

מצוה כפי ראות ע

יורה דעה סימן רל

יש להצדיק את ד

כשרוצה לעשות כ

רבי יצחק אייזיק

ראיתי בשו"ת לבו

על דברי הש"ך יו

דבר שלא בא לעו

יכול להתנות על ד

נכון שיעשה התרו

כתב בשו"ת נמע ש

מעשה כספים בסה

מעשר על מנת שיו

מהריוח שנשאר אחר כל הוצאות הבית, מבלי לצמצם בפרנסת ביתו. ואם כבר נהג לתת המעשר מכל הריוח, לפני ניכוי ההוצאות, רשאי לעשות התרה, ויחזור לתת המעשר אחר ניכוי הוצאות ביתו. ע"ש. ועיין עוד בשו"ת מנחת יצחק חלק ה (סימן לה). ע"ש.

ה) ונראה שאף מי שנהג להפריש מעשר כספים מכל רווחיו, ולתת אותם לעניים ולישיבות קדושות, ולא נהג עד היום לנכות פרנסת בניו ובנותיו הגדולים, אם שעתו דחוקה מבחינה כלכלית, רשאי לנהוג לנכות ממעות מעשר של הריוח או המשכורת שיבואו לו מכאן ולהכא, לצורך פרנסת בניו ובנותיו הגדולים יותר על שש שנים, שמכיון שהריוח הזה עדיין לא בא, הרי זה כמקדיש דבר שלא בא לעולם שאינו קדוש, וכמו שפסק הרמב"ם (כפרק ו מהלכות ערכין הלכה כו). ועיין עוד בתוספות בבא קמא (דף לו מע"ב). ובמרדכי (שם סימן מד). ובשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (ברלין תרנא, סימן צט, עמוד קצד). ובספר מחנה אפרים (הלכות צדקה סימן ב). ע"ש. וכיוצא בזה כתב הדרושה (יורה דעה סימן רטו אות א) בשם תשובת רבינו מנחם ב"ר פנחס מעיל-צדק, וזה תוכן דבריו: „הנודר לתת מעשר מהריוח של ממונו, וכן נהג ימים רבים, ואחר כך מטה ידו ונתחרט על נדרו, נראה שיכול לחזור בו, כיון שהריוח עדיין לא בא לעולם, ואין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם". וכן תובא להלכה בבית חדש יורה דעה (סוף סימן רטו), ובשפתי כהן יורה דעה (סימן רד סק"ט). ע"ש. וכן כתב בשו"ת ערוגת הבושם (חלק יורה דעה סימן רכ), שאע"פ שמעות מעשר שהופרשו סתם, צריך לחלקם לעניים, ואינו רשאי לעשות בהם מצוה אחרת, הואיל וזכו בהם עניים, כמו שכתב מהרי"ל, מכל מקום הריוח שיוזמן לו מכאן ולהכא יוכל להפריש ממנו מעשר על דעת לעשות בו צרכי מצוה כפי ראות עיניו, וכדברי הגאון באר הגולה. ואע"פ שהחתם סופר (חלק יורה דעה סימן רלא) כתב להשיג על דברי הבאר הגולה, הנה לפי מה שכתבנו יש להצדיק את הצדיק מעיקרא, וכדאי הוא רבינו באר הגולה לסמוך עליו, כשרוצה לעשות מצוה חשובה לשם שמים. ע"ש. וכן זכה לכיון לזה הרה"ג רבי יצחק אייזיק ליעבס בשו"ת בית אבי חלק א (סימן צט). ע"ש. גם הלום ראיתי בשו"ת לבושי מרדכי (חלק יורה דעה סימן קעט) שגם כן כתב לסמוך על דברי הש"ך יורה דעה (סימן רד סק"ט), שהריוח שעדיין לא בא, הוי בגדר דבר שלא בא לעולם, ויכול לחזור בו, ומכל שכן ממנהג כזה שאם מטה ידו יכול להתנות על הריוח שמכאן ולהכא. וסיים, שמכל מקום על צד היותר טוב נכון שיעשה התרה על המנהג שנהג ולא אמר בפירוש „בלי נדר". ע"ש. וכן כתב בשו"ת נטע שורק (חלק יורה דעה סימן צד), שישאל על מה שנהג להפריש מעשר כספים בסתם, ולא אמר „בלי נדר", ושוב יקבל עליו מחדש להפריש מעשר על מנת שיוכל לעשות בו כל מצוה שירצה, ואז מותר גם לדעת מהרי"ל.

כה
דה
זוא
ב
חה
קת
תיו
ניה.
אינו
מכל
בים,
ניים
כתב
וסף)
צ"ש.
זביא
זעלה
לכל
שכן
סקים
אחר
וכמו
לתת
שנה.
(סימן)
ונשאר
ע"ש.
והרב
שו"ת
שלמה,
שימות
הבית,
ורשאי
פוסקים
מעשר

ע"ש. ועיין עוד בשו"ת הרשב"ץ חלק ב (סימן קלא) שנשאל במי שנדר בעת צרה להפריש מעשר מהריוח שלו, וכעת שעתו דחוקה ופרנסתו מצומצמת, ורוצה להשאל על נדרו, והשיב, שמתירים לו על ידי פתח וחרטה. ע"ש. (וכן הובא בכרכי יוסף סימן רמט סק"כ). וכן העלה הגאון רבי יוסף חיים בשו"ת רב פעלים חלק א (חלק יורה דעה סימן מה). ועיין עוד בזה בתשובה מאהבה (סימן פז), ובספר העמק שאלה (פרשת קרח סימן רלב אות א). ובספר שבילי דוד יורה דעה (סימן רמט סק"ב וסק"ג), ובשו"ת זכרון יהודה חלק ב (סימן עח-עט), ובשו"ת ישא איש (חלק יורה דעה סימן ו), ובשו"ת שבט סופר (חלק יורה דעה סימן פד), ובשו"ת פרי השדה חלק ג (סימן קסא), ובשו"ת ריב"ם שניימוך (סימן נג), ובשו"ת מהר"ם בריסק (סימן ע), ובשו"ת ישכיל עבדי חלק א (חלק יורה דעה סימן יג), ובשו"ת ציץ אליעזר חלק ט (סימן א), ובשו"ת מנחת יצחק חלק ה (סימן לד). ואין להאריך יותר.

בפיכום: הנהוג להפריש מעות מעשר ממשכורתו, ומכל רווחיו, רשאי לנכות מדמי המעשר, דמי פרנסת וכלכלת בניו ובנותיו הגדולים היתרים על גיל שש שנים, ואפילו הם סמוכים על שלחנו. וכן רשאי לסייע ממעות מעשר בהוצאות נישואי בניו ובנותיו, כגון לצורך דירה ורהיטים וכיוצא בזה, כדי שיוכלו לבנות את ביתם. וכל שכן כשבניו ממשיכים לעסוק בתורה בכללים הרבים אשר נתכרכנו בהם, וכן כשבנותיו נישאות לתלמידי חכמים השוקדים באהלה של תורה, שמצוה גדולה היא לפרנסם בכבוד, וצדקה גדולה היא, והקרוב קרוב קודם. (וראה באור זרוע הלכות צדקה סימן כב, כג, כו). ומה טוב ומה נעים שהרוצה להפריש מעשר מכל רווחיו, וממשכורתו, יתנה מראש כמפורש לפני שיבוא לו הריוח או המשכורת, שיוכל לעשות במעות המעשר כל מצוה שירצה כפי ראות עיניו. ואם לא התנה כן בפירושו, יעשה התרה בפני שלשה על-שלא אמר שהוא מפריש המעשר "בלי נדר", ואחר שיתירו לו, יתנה התנאי הנ"ל. ואם שעתו דחוקה מבהינה כלכלית, ואין ידו משגת לנהוג מעשר בספים מכל משכורתו או רווחיו, יתנה מראש שיתן המעשר רק לאחר ניכוי הוצאות ביתו. אבל מי שהננו ה' בעושר, וידו משגת, יאחז צדיק דרכו לתת כל המעשר לעניים ולאביונים ולעמלי תורה ולישיבות הקדושות. ועץ חיים הוא למחזיקים בה ותומכיה מאושר.

סימן עז

שאלה: אדם שישב סנדק בכרית המילה אצל בנו האחד שנולד לו בן, ומעבור זמן מה נולד בן לבנו השני, ורוצה לכבדו בסנדקאות, האם רשאי לשבת סנדק גם אצל הבן השני?

תשובה: סמוך מכיר "בני מכיר בן מ" היה הסנדק, שע מדרש תהלים) אני עושה סנדי הוא נעשה שוש (וראה עוד בספר (ריש הלכות מ סנדק, היה נוהג ואמר גדולה מצ הסנדק נדמו לנ פריץ, מה שאין אחד, בדרך לו בואו והפיסו, ו מעשרת, שנאמ חילו. לפיכך בכ הרמ"א בהגה ו לכן נוהגים שי "חדשים לקטור (חלק יורה דעו למזבח מקטר כ הכרית דומה לי דף צה ע"א, ה דעלמא קמי קו שיצא לו כן נ אברהם את עצ והתליעו ועלה. לאישים. (וכן חיים). ע"כ. ו תוספות כתיבו מעולם לא שנ סנדק לפי שדו ביתו, ירד לשנ הערלות, אמר

כל שנה עכ"ל ורומז אליו הש"ך והרי שם ה"י מפרשין מעשר מכל
 התבואה דכרי הוא טבל וכלאו כמ"ש הרי"ם פ"י מה"י מ"א והתוס' פ"ט
 ר"ש דמאי וכ"כ הנהג' כמעט ר"ך להפריש מכל הרי"ת וז"ל מנכס
 מה ש"ככל וכן מבורר מתוך דברי הפ"י שבי' אה"ה דמעשר יתנו
 לעני' דוקא . מדע שהרי גם כמה שאמר שהון בניו הקטנים אמרינן
 דמקרי עושה נדקא בכ"ע וכי ס"ד שיו"ל אדם מעשר שלו בניו
 הקטנים . ולכנה"ג א"ך משכחה ל"י הא מתחיל' לוקח מה ש"ך
 למונות אשתו וכ"ה ולכל לר"ו ומהשאר לוקח מעשר . ודוקא לטרע
 גנון שבשנה זו נשאר לו למעשר אחר כל לר"ו ובשנה שני' הספיד
 ואין לו כמה לפרנס כ"א כמעט של אשתקד דכל כי הא"י ה"י לו
 לפרש ומסתמיות לשונו משמע שזוקח מיד המעשר אהל ש"ך לו
 למונות בניו הקטנים ואין לוקח מזה כשי"כ שלא לנכות ממעשר ממה
 ש"ך לו ולאשתו ולעבדיו ולמשרתיו ולפי"ד הנהג' . ויותר מזה מוכח
 מדברי החו"י שכתב וז"ל ולדעתי כי ב"ב אחד ה"י לו ג' כיסים על
 א' ה"י כי חולין והב' טבל והג' מעשר ואח"כ שנתרלו ידיו ושק"י
 לחסידותו' ואמר כי יודע כלמטה שיותר מחומש נהן בשנה מרווחים
 לנדקא ועניי' קרובי' ורחוקי' וזו בניו הקטנים ורצתי דל"ר אלכשי'
 וכו' מ"ש רז"ל על עושה נדקא בכ"ע לא כיוונו דיו"ל' בזה ידי מוכח
 מנ"י נדקא דל"כ מסי' ואר"י כ"ה נמי כמ"ש על ונוש"ך נדקא ועי'
 יו"ד ס"י רנ"א ס"ג וכבר אמרנו' אל תרבה לנשר אומדות וה"ם
 מעט כמ"ש התוס' פ"ט בפ"ק דלכות בשם המד"ש עכ"ל וז"ל לכוונתו
 משום שהבנה"כ חשב למעט ולנדקא מה שזן בניו וכוונתו הקטנים
 ולכן לא יאל' י"ה דל"כ מסי' ואר"י כ"ה נמי וכו' וזהו שרמז לעיין
 ביו"ד ס"י רנ"א דשם תבאר דין בניו וכוונתו הגדולים בכלל נדקא
 תחשב ומבורר בש"ך דמותר לתת זה ממעשר וא"כ זה שפיר יוכל
 לחשוב על מפות מעשר ויו"ל י"ה מעשר . ועי' כי א"כ וכבר
 אמרנו' אל תרבה לנשר אומדות ה"ם מעט כמ"ש התוס' בשם המד"ש
 כוונתו למ"ש המד"ש דנ"ס כמתוכי' לעשר באומד יפה דל"ה מדי"ב
 שמה ימעט מ"מ מזד מידות חסידות חיישינן כמ"ש לעיל וא"כ גם
 כמעט כספיו ותבואות נמי וקא' אמה שאמר למעלה שבק"י לחסידותי'
 אכל מדינא מודה החו"י דמותר לעשר כספיו ותבואה ה"ם מלאמד
 ומ"ש שא"י יד"ה היינו מכח מה שזן לבניו הקטנים ושלא כדת הסיבו
 בעמ"ח וגרס לו זה שלא העתיקו כלשונו וככתבו כי כתב בשמו
 כלשון שהעתיקו כפ"ת ותרתי עב"ד שכ' בשם החו"י שזן לבניו וכוונתו
 והשמית חיבת הקטנים שנית שכ' בשמו ואינו יו"ל י"ה מעשר בזה
 כמאמר חו"ל ואל תרבה וכו' וז' החו"י וכו' ומפי' כ' ה"י סובר
 דכוונתו דל"י ידי מעשר י"ה ממאמר חו"ל ואל תרבה וה"ם מעט [דאלו
 מכח שזן בניו הגדולים יאל' י"ה] ועי' שפיר הקשה דמעשר מותר
 להרכות ולהסוף וכו' אבל לא כך היא אלא בחו"י קאמר בניו הקטנים
 ומשום"ה ח"י י"ה ואל"ה ממאמר כפני עולמו וכבר אחו"ל ואל תרבה
 ובהו ב"א לומר דל"י מה שמותר לחשוב למעשר כגון לעניים וכו' ו
 הגדולים מ"מ מבורר מתו"י בשם מד"ש דלאו מידת חסידות היא
 ה"ו"ב . וגם א"ה שכתב בסוף ודלא בחו"י דל"י י"ה מעשר בזה היא
 שלא כדת שהרי למה שפירשתי משלנו היא דבאומד יפה שרי מדינא
 וממידות חסידות היא דלכור עכ"ם כשמע מזה דכל פילפולו מה
 שרואה להשוב למעשר מה שזן בניו הקטנים אבל לא שיקח תחילה
 לאורי' ביתו ופי"ד ומהשאר יקח מעשר הם מלהזכיר כך ואין להשען
 על דברי כנה"ג בזה כי לדעתי בלי ספק יש שם ט"ס דמוכח וממילא
 הגם דמדינא מותר לעשר מאומד יפה ממידות חסידות חסור
 דחיישינן שמה ימעט כדברי המד"ש וגם מלבד טעם זה אין לעשר
 מאומד כמ"ש כנה"ג בריש דבריו מכל עשרה יפריש אחד לא פחות
 ולא יותר וכפל ושנה להלן בזה"ל ויזהר שלא יוסוף מהמעשרות וגם לא
 יפחות כי כל המוסוף גורע כי למעשר סוד ויסקוד עכ"ל . עוד זאת
 י"ל אפי' אי נאמר דמותר מדינא לעשר מאומד יפה זה במפורש
 בעיריות לפי האומד או מקיים מנ"י הפרשת מעשר אבל אם אינו
 מפרש כלל רק שמשבח מה שנתן לעניים וקרובי' שפ"י אומד יפה
 עולה זה עשירית ממה שירויח אם כי לנדקא תחשב ויו"ל בזה מנ"י
 נדקא עמדה בינונית אבל אינו מקיים מצות מעשר בזה כ"א בהפרשה
 דומי' דתרומה בל"י שהיא מדאורייתא ואין לה שיעור ומותר להפריש
 מאומד מפרשין ומכריזין להפריש וכן מכריזין ה"ם על חלה להפריש
 וכ"כ במלות מעשר כספי' ותבואות ה"ם שהוא דוגמא למעשר דגן
 כמ"ש הפרי' דלעיל נר"ד להפריש אהל שזין מכריזין אבל בלא הפרשה

אמאי מהמיר נדון שהודה יותר מדין הראשון שלא הודה הא כלפי
 לא"י דכלל הודח יש דעת מברא"י בהנש"ד דה"ו כמלמל בלא דחה
 פי' ע"ו אות י"ה וס"ך משל"כ בהודח עכ"ד . עלה בל"י לפרש למ"ש
 הש"ך בפי' ס"ט ס"ק מ"ו לכבוד אורחים או במקום הפי"מ וכן בפי'
 רמ"ב בהנהגות א"ו"ה אות ג' בשעת הדחק היינו הפי"מ או לכבוד אורחי'
 משמע דשקול"י הם וא"כ י"ל דתחיל' כתב הפרי"מ ביש מקום לזכ
 יש להקל לכבוד אורחים אף בלא הפי"מ וממילא בפה"מ בלא כבוד
 אורחי' נמי שרי משל"כ בכשה"מ או נשתהה וכו' אין להתיר בלא
 הפי"מ ר"ל אין להתיר לכבוד אורחים לבד בלא שיהי' נמי הפי"מ
 דתרווייהו בע"י כבוד אורחים והפי"מ אבל לכבוד אורחים לחוד או
 בהפי"מ לחוד אין להתיר ובדין הש"י בלא הודח שכ' יש להקל בהפי"מ
 עכ"פ היינו בהפי"מ לחודי' וה"ה לכבוד אורחים לחודי' דכי הדדי
 ינהו . אבל הפרי"מ מנדיל ידי משתלים שבפי' ס"ט כ' על הש"ך
 הג"ל אם לכבוד אורחים שרי כשי"כ בהפי"מ וכי' בריש הספר בכללי'
 א"ו"ה כ' בזה"ל ובש"ך ס"י רמ"ב משמע דלכבוד אורחים נמי אפשר
 דדמי להפי"מ ויש לעיין בזה עכ"ל משמע דסובר דהפי"מ עדיף מכבוד
 אורחים וא"כ אכתי אין לשונם מדויק דכלל הודח כ' לכבוד אורחי'
 ובהודח כ' בהפי"מ עכ"פ משמע לכבוד אורחים לא . אבל לא ידעתי
 מהיכן משמע ל"י מהש"ך ס"י רמ"ב דלכבוד אורחי' גרע רק אפשר
 דדמי להפי"מ ולכאורה יראה משם דשקול"י הם :

וע"ד הפרי"מ במשניות ס"י ע"י ס"ק כ' שכ' אם נמלה הכרס והדקן
 עם בשר וכו' יש לאסור עכ"פ בזה"ל הפי"מ ותמה דלהל'
 מבורר בפי"מ ע"ה בהג"ה ובפי"ו וס"ך דכדיעבד שרי . וכן על מה
 שהשיג הפרי"מ בפי' ע"ב ס"ק כ"ב על המנחי' כלכל י"ה סמך ג"ד
 דם הכנס ונבלע משל"כ ג"ד כד שטלו דם והרי סותר דברי הש"ך
 ודברי עולמו בפי' ע"ב ס"ק ט"ז דאפילו בלב טריפה אי' די' ס'
 ג"ד בעוף יפה תמה ולפי' שעה לא מלאחי מענה . הש"ס שלומ"י יענה .
 בכ"ע ועונה :

ה"י קמא

החיים ושלום לזהבני תלמידי האברך החריף ובקי מוה'
 אברהם צערנפעלד נ"י :

76 מכתבך

הגיעני ע"ד אשר נשאלת ת"ח שנהג פעם או פעמים
 להפריש מעשר מתבואותיו לאח"י עשה החשבון כי כל
 תבואותיו הגדלים שדותיו שנה בשנה לרכי'ם לו לאנשי ביתו ולעניים
 העובדים ועמה נסתפק לאשר ראה בפ"ת שיש חילוק לעיין אם
 מעשרין מאומד בין מעשר תבואה לכספיו . [ב] אם מהני לחשוב כך
 כמעשר תבואה ש"ך לאנשי ביתו . [ג] יען ה"י דדעתו לנהוג כך .
 והעלית כדברי המשגיח דמדינא מותר לעשר ה"ם תבואה כמאומד
 יפה והוספת על דבריו לעיין לפחות שמה ימעט כמ"ש חו"ס' מנחות
 דף י"ד דמחוק ש"ר' שלא יפחות נוטל בעיני יפה ומפי' כך הקשו אח"י
 א"ך שרי לזכך מאומד הא ה"ו"ל מרבה אבל לא משום שמה ימעט
 חו"ס המד"ש אהל דל' ואל תרבה לעשר אומדות אפי' מתכוין להרכות
 וכו' היינו באומד יפה שזה מותר מהדין רק מכח חסידות תשעו שמה
 ימעט . ועוד דל"י מידות חסידות אין כאן דהרי אינו חייב להפריש
 מעשר אלא אחר כלות ח"י שנה או שנה והשאר לו מספוקי' אנשי
 ביתו הי"ב לעשר והיינו הרי"ת כמבורר בנה"ג ס"י רמ"ט . ואודות
 שה"י דדעתו לנהוג כן כבר מבורר ביו"ד ס"י רמ"ד דהנהג' חסור
 כדברים המותרים מחמת שסבר שהם חסורים לא ה"ו כאלו קבלם
 כד"ר עכ"ד :

תשובה

פתח דבריך יאיר כדברי חו"ס' מנחות ובמד"ש הנה הנה
 ככונים ופרותך מתוקי' דמדינא מותר לעשר מאומד
 ואין כאן אלא מידות חסידות אבל לדינא אינו מסכים למ"ש בשם
 כנה"ג דמה שכתב יעדי ספוקו מזה יתן מעשר והוא תמי' בעיני
 לא אוכל להבין דדבריו סותרין וא"ז מני' ובי' דפתח בתרתי תחילה
 א' שמפרישין מעשר ולא כראוי כי מתחי' אין מפרשין מהקרבן עד
 שירויחו ואחר שירויחו מפרשין מן הרי"ת לבד רק ממה שירויחו יותר
 על ההולאות מלאכיה ושתי' ושאר הדברים הזריכי' לביטו ומשמותר
 יפרשו עכ"ד משמע דעבדו שלא כראוי בתרתי הודא שאין מפרשין
 הח"י חררה [ר'] האי מהי"זיזי וזו הרי"ת רה ממה שירויחו יותר

שמחת עניים שהם נותני' לזקק הוא יותר ממעשר שלהם עב"ל .
 ואם גם אני ידעתי שיש גם היום מדקדקי' בנאות שאינם נותני' מעשר
 רק מחשבון ויוצאים בכירור שמתני' דרך כלל יותר ממעשר לעניים
 וקרובים ונתיים ונתיים הגדולים לפרנסה ולכסוהין שאין מוטל
 עליהם מהדין אלא לזקק היינו מנח שלא קבלו עליהם להתחבב בנתי
 מעשר כלל . אבל אין קא עסקינן בני שהתחיל להגו' לתת מעשר איב
 מה שרואה לחשוב בדרך כלל שיתן לזקק יותר ממעשר לא נחשב
 לנאות מעשר ולכן י"ל דמי שנהג להפריש מעשר והי' בדעתו להגו'
 כן אלא שעתה אין ידו משגת לר"ך התרה כי לא הי' מנהג טעות כי
 יש לו יסוד ע"פ טעמים האמורים . ועלתי תיבון אתו אשר החל אל
 ירף וכת"י עשר תעשר ואחולי' עשר בשביל שתעשר :

סי קמב

שלום לאהובי תלמידי המופלג חריף ובקי מוה' אברהם
 בערגפסלד י"י .

מכתבו 76

שנית הגיעני ובה להזיל את כהני' שבי בזה"ל ובכל
 חלי טנה יעשה חשבון ויראה מה שיריח יותר
 על אשר פור בדברים הללרבים לבינו ויקח המעשר עב"ל ואני השנתי
 ע"ז והבאתי רחי' מרכי' הט"ז כסי' רמ"ט וע"ז אחרת דהק"ן
 לטעמי' כסי' שלי' הוא חייב מדרבנן מאוס מעשר עני וכנה"ג
 סובר כה"מ דאילו אלא מנח מנז' לזקק שיעורו חכמים להפריש
 חומש או מעשר ובה יולא מנז' לזקק וחי' חייב לעשר אלא
 הנשאר מסיסוקי' ביתו דהא פרנסתו קודמת לכל כמבואר כסי' ר"א
 וראיתי מה שהכחית דברי חת"ם יו"ד סי' רכ"ט ומה שכתבתי עליו
 ומה דק"י לך אהא דאכסי' לרי"ב בפ"ק דבי"ב דף ח' :

אע"פ

ואומר דע אהובי תלמידי כי לא כן הדבר אלא מנז' מעשר לחוד
 ומנז' לזקק לחוד ובמעשר לחוד אינו יולא ידי לזקק חס ידו
 משגת לתת יותר כמבואר בפוסקים וטו"ש ע"י רמ"ז מ"ע ליתן לזקק
 כפי השגת ידו ולית' כמעלים עיניו ובסי' רמ"ט שיעור נתינה חס ידו
 משגת יתן כפי לורך עניים ואם אין ידו משגת כיכ יתן עד חומש
 וכו' ואחר מעשרה מידה בינונית ואל יבזז יותר מחומש . ואשת"ק
 לך לשון שאלת יעב"ן סי' ג' שבי' וי"ל שעינן מנז' לזקק בכלל שני
 סתי' הא' דאורי' להמילא לעני די מחסורו כל לורכו לפי מה שהוא
 חס חסר אהא ובי' דירה וכלי תשמושי' חובה להזמין לו כ"ז בכל
 היכולת חס אפשר בציבור ואם לא אזי הימיר לר"ך לקיימו במה שאפשר
 לו והשי' שהוא מדגריהם היינו להפריש מעשר או חומש וכסיו
 לזקק והעפ"י שיש קופה ותמנה בעיר שעניים סומכים עליהם אלא
 שרואה להרחיב להם או ליתן גם לעניים שבמקור"א זהו מדרבנן למי'ך
 מעשר כסי' דרבנן ולהב"ח וסייעתו חפי' חיוכה דרבנן ליכא אלא
 מנהג כסר וישר הוא ודעת זו נראה עיקר . ובה אמר אל יבזז
 יותר מחומש ואף זה אינו אלא בני שאינו עשיר מופלג אבל מי
 שעשור רב מנז' ומדה חסידות לבזוז הרבה רק ישער שישאר בידו
 כדי להתפרנס ממנו כל ימי חייו זה העולם בדי אחר העיון הנמרץ
 עב"ל . כמיליו למדין דמעשר לחוד אינו יולא ידי לזקק להר"ך לו חס
 ידו משגת לתת עוד וממילא ל"ק קושייתך אהא דאכסי' לרי"ב שהוא
 הי' ביכולתו לתת יותר ממה שנתן והי' קיימו עניים הרריכי' ל"י
 ועינן מנהג מעשר כפי הגרחה ל"י חפי' להב"ח וסייעתו שיעור מעשר
 כסי' היא זכר למעשר עני ע"ד ה"כזו לך לבינו' או חומש ע"ש
 דכתיב עשר אעשרנו כדל"י בנתי' וגם להט"ז אינו מנח מנז' מעשר
 עני שהוא לא הביא דברי הספרי שכתבו' סוטה דף ט' אלא הירושלמי
 שבנ"י סי' רמ"ט ושם סמכו אקרא דעשר אעשרנו עי"ש עוד זאת
 אפשר לך אהא דכסי' רמ"ה חי' כל אדם חייב ליתן לזקק חפי' עני
 הנמחרנס מהלזקק מחויב ליתן ממה שנתנו לו וכי הש"ך היינו כסי'
 לו פרנסה בל"ה דל"י אינו חייב ליתן לזקק כולקמן סי' רי"א סי"ג .
 ובתחלה עלה במחשבה לפני לומר דהבא איירי במעשר מחויב גם
 עני ליתן והחס איירי בלזקק יותר ממעשר ושוב ראיתי שכן כי בתחלה
 ל"י שם ובסתי' מרכי' הט"ז בל"ה כסי' תרל"ד . והמעין בעי"ן בשם
 מו"ח ז"ל שבי' לעינן עני כשאר לזקק שאינו חייב רק פוס' חי' בנחה
 כדי לקיים מנז' לזקק כמ"ש ביו"ד סי' רמ"ה רמ"ט עב"ל מזה הבין
 הג"ל שכוונתו דכסי' רמ"ה שבי' עני חייב ליתן לזקק היינו ממעשר
 בדל"י כסי' רמ"ט וזה כפרשו' אבל ב"ח כתב בזה"ל אבל שאר לזקק
 בדל"י

יש בזה שלשה דיעות הש"ך סובר דפסוק מהכל חפי' משלישית שקל
 לשנה ודעת הב"ח וסי' לפי הננוו בדברי' סוכרי' דחייב לכל
 הפאות בשלישית שקל ודעת הג"ך להב"ח וסי' סוכרי' דחייב חפי'
 לעשר מה שבידו . ואיך שיהי' אין מקום לדבר'ך להפלות ארובה
 לדברי' כנהי' דאיהו לא איירי מעני שאין לו פרנסה וזאת המעשר
 אלא בני שמוסק בנתי' ומרויה חפי' הרבה וע"ז שיראה מה שיריח
 יותר על מה שפ"ר בדברי' הרריכי' לבינו ויקח המעשר ואיך יפור
 תחילה דמשמע חפי' למה שאינו נכון קודם שיעשר חס כפי שיפור
 בראות הדעת ישאר לו פרנסה גם אחר שיעשר ונמה יפור ויאלץ מה
 שאינו מעובר חס נוהג בנתי' מעשר הגם להב"ח אינו אלא מנהג
 כבר כתבתי מנז' מעשר לחוד והיא לכ"ע זכר למ"ע שהי' נוהג
 בהיותנו בח"י שהי' מעשרין תחילה . וע"י בתשו' חו"י סי' רכ"ד
 ששאל חס רשאי לנכות מן הירוה ההולאות שהי' לו למו"מ שהן
 נחשבות מן הקרן או לא לר"ך להפריש מכל מה שהרויח שמה
 ששולח ההולאות למו"מ היא כמו שמו"ח ההולאות בתוך ביתו עב"ל
 וע"י בשאלת יעב"ן סי' ו' בזה הכי דזה מלתא דפשיע'א להו לר"ך
 שיפריש מעשר ממה שמו"ח לזכרי' ביתו חס שהם ס"ל כדעת הב"ח
 דאילו אלא מנהג ולא כספרי' שכתבו' הרי מפורש לכ"ע אלא כמ"ש
 בכנה"ג . ועפ"י האמור דמנז' מעשר לחוד ולזקק לחוד בתין ותשכיל
 מה שפירשתי דברי החו"י ח"ל י"ל שכוונתו משום דכנה"ג חשב
 למעשר וללזקק מה שזן בניו ובנותיו הקטנים ולכן לא יאל י"ח וזה
 מה שרמזו לעינן כסי' רי"א דשם נמבאר דין בניו ובנותיו הגדולים בכלל
 זקק יחשב ומבואר בש"ך כסי' רמ"ט דמותר לתת זה ממעשר ואיב
 זה שפ"ר יכול לחשוב על מעשר ויולא ידי חובה מעשר וע"ז כתבת
 ואני מחמת קולר דעתי לא הבנתי דלי מיירי בקטנים פחותים מש
 למה מביא הגמ' דעושה לזקק ככ"ע דאיירי ביתרי' על שש ואי
 מיירי ביתרי' על שש איב למה כי לעינן כסי' רי"א דשם משמע
 דוק"א בגדולים חשוב לזקק הא גדולים דהאם היינו ביתרי' על שש
 ואיב למה כי החו"י דאילו יולא הא ביתרי' משא יולא עב"ל . ואש"ך
 שאתה מודה על האמת . אבל בנתי' מה שכתבתי לזקק לחוד
 ומעשר לחוד בתין ותשכיל דברי הט"ז והש"ך כסי' רמ"ט דלא פליגי
 וגם פירושי' בחו"י . והוא ד' הרמ"א כתב ואין לעשות ממעשר שום
 מנז' רק יתנו לעניים וע"ז כי הט"ז בון בניו הקטנים דהוי בכלל
 עושה לזקק וכי ס"ד שולח אדם מעשר שלו לזון בניו הקטנים כוונתו
 בניו הקטנים היינו ביתרי' על שש לדל"י שם בנתי' שמהדין אינו חייב
 לזכר אלא מתק"ח שזו"ס עד שיגדלו ואם לא ראה גוערין בו וכי
 מבואר בכתובות דף מ"ט ובתושי' אהע"ז סי' ע"א ואיב אינו רשאי
 לתת להם ממעות שהפריש למעשר עניים דזה הוי כפורע חוב
 שהקילו עליו חכמי' לפרנסם עד שיגדלו . אבל ממה שכתב אחר
 המעשר חס נותנו לבניו הקטנים לזקק מקרי וע"ז אמרו עושה לזקק
 זה הון בניו ובנותיו הקטנים . ומה הלזקק העודף על המעשר איירי
 כסי' רי"א למי נותנין הלזקק ואיזה קודם שמו"ח הנותן לבניו ובנותיו
 הגדולים שאינו חייב במונומתי' . [וכי בכלל זקק ולא עוד אלא
 על שש] וכן לאביו והם לריי' להם סי' ה"ז בכלל זקק ולא עוד אלא
 שר"ך להקדימם וכי ושינו הטו"ש מלשון הגמ' ובתבו לבניו הגדולים
 לכורות דאיירי גם בגדולים ממש בני י"ג או בני עשרים ויותר שלא
 נאמר דוקא לבניו הקטנים שאינם יכולים לשוט אחר מונומתי' עליו
 לרחם עליהם לכן הם קודמים אבל בניו ובנותיו הגדולים ואביו דהנה
 הגם כשאר עניים לכן נקט גדולי' ואביו גדולי' ממש נמי קודמין
 לכל . וזה הפסוק בש"ע שם אהנס מעינן ליתן ממעות מעשר שהפריש
 לעניים יש חילוק בין קטנים יותר ממש ובין גדולים ממש דכפריש
 יותר ממש אכור ליתן ממעשר חס שאי' עליו עושה לזקק דהוי כפורע
 חובו שסו"מ מתק"ח יש לו"ס וכתיב הט"ז אבל לגדולים ממש שהוא
 יותר מי"ג ואל"ך זה שכתב הש"ך ח"ל ובתשו' מהרי"ם מרובי"כבר
 כתב ולפור מעשרותיו לעניים [י"ל לבניו] הגדולים שאינו חייב לטפל
 בהן מותר דלפי' לאביו מותר חס הוא עני משום כבוד אביו [י"ל
 וכס"כ] לבניו דמותר משמע דמותר חפי' יש בידו לפרנסם ממקור"א
 דזה הוי לזקק כולקמן סי' רי"א סי"ג כוונתו חס דשם איירי בקטנים
 יתרי' על שש כמ"ש הש"ך שם דאסור ליתן להם ממעשר כמ"ש הט"ז
 מי"מ ממה ששינה ואמר גדולי' ודאי היינו גדולי' ממש דומי' דאביו
 ובכלל לזקק היא וכיון שאינו מחויב כלל לטפל בהן אף לא מתק"ח
 לכן מותר לתת להם ממעשר דאם לאביו כמ"ש לבניו הגדולים . ומה
 שהקשה החת"ם י"ע מאי כס"כ איכא דכ"ח איכא מ"ע דכיבוד ובה

שאלות אבני יד צדק ותשובות נו

לפחות מכזב דמיון מונתן ח"כ. והנה הא דקיי"ל כריי דמי שיעור אסור מהית מבואר בגמ' יומא הטעם כיון דמי לאאטרופי איסורא קאביל ויש להבין הלשון איסורא קא חביל הא פחות מכשיעור לא שמי אכילה בלשון התורה. והנראה הוא דבמשו' חכ"ל מבואר דמשום דמי לאאטרופי לחוד לא סגי לאסור אלא משום שטושה מעשה ואכלו אחשביי אבל למען ביי שליחו עושה מעשה אלא מיימו בכיתו מלי שיעור מותר מהתורה עכ"ל. ויש להבין מהיכי יליף דטעמא דגמ' לא סגי כ"א מכה אחשביי. תו יש להבין באתת תרתי ל"ל ומפסי מה לא סגי בטעמא דגמ' לחודי :

ולכן נראה עפ"מ"ס הריטב"א מכות דף י"ד אהא דארי"ש כ"ש למכות ולא ח' כזית אלא לקרנן טעם הדבר דלמלקות כיון דאכל במזיד אחשביי לחומר איסור להחייב ככ"ש אבל קרנן שהוא על אכילה שונג צני כזית ביאור דבריו דמזיד שידוע שיש איסור אפי' כ"ש ורשטי"כ אכלו הרי אחשביי אכילה וזה דרייק ואמר כיון דמי לאאטרופי איסורא קא חביל כלו אפסי דלולתו מלי שיעור לא שמי אכילה כיון דמכה חזי לאאטרופי לא תוכל לקרותו היתר דאם חוסיק עליו עוד עד כזית היא אסור והייב עליו ופ"י הוא אכלו הרי איסורא קא חכ"ל כלו דאלו משכב אכילה אבל לולי דמי לאאטרופי לא הי' שום איסור על ח"ש ולית ביי אחשביי אלא מכה חזי לאאטרופי שייך ביי אחשביי הרי מלשון קא חביל מוכח טעמא דאחשביי כג"ל וכו' . ולפי"ז דן מנה כמו לרי"ש בשונג פטור מקרנן דלי"ש אחשביי כיכ דהא דמי"ס אסור מהית מטעם אחשביי היינו במזיד שידע שזה דבר איסור וחזי לאאטרופי כו' אבל בספר שמואל הוא ואכלו בשונג דליכא ראי' דאחשביי אי"כ לא עבד איסורא כלל מהתורה ולי"ש כפרה וכעין זה מבואר בגמ' ס' תמי"ב ס"ק ע"ו לענין דו' כיון שאכלו שלא בכונה ליכא אחשביי. וזהו מתורן קוש"י הטו"ז שם ס"ק ה' כמבואר שם בספר ישועות יעקב :

ורפ"י יתא טעמא דתיק דפחות מכזב מכות בתרומה חזו משלם חומש דתשלומי תרומה שונג לכפרה וכן וכתיב ביעור לא צני כפרה דלא עבד איסורא כלל דלא אחשביי כמי"ס וזה דרייק בגמ' ואי"ש כי יאב"ל בלא חימא שהתורה חייבה משום דליהו אחשביי אכילה לזה אמר בשננה דליכא אחשביי אי"כ אכילה בכזית. ולפי"ז שפיר פריך לביע על אבי"ש הא כי יאכל כחבי דאפי' חי אסור כרי"ש כ"ש למכות הלא גם ר"ש מודה דאכילה דעלמא חזו אלא בכזית אלא דמחייב במזיד משום דליהו אחשביי אבל הכל בשננה דליכא אחשביי גם לרי"ש אכילה בכזית ומשי' משום דכחבי ותתן כו' . ולפי"ז הדר קשה לאבי"ש אמאי חייב בפרוטה בליכא כזית הא בשונג לביע לא עבד איסורא אפי' לדידן דהוי שיעור אסור וכ"ש לרי"ל וז"כ קשה חיפכה אמאי פחות מפרוטה וזית ביי כזית פטור לביע כפרה דכזית ודאי עבד איסורא ונראה דהא עלמו פליגי חי תשלומי תרומה כפרה או לא דתיק סוגר מדחויין דהתורה חייב' חומש רק אכזית מבי יאכל ובפחות מכזית פטור אפי' חי זית ביה פרוטה ע"כ לכו משום תשלומין לכהן כמו גזילה דהרי החס תלי' בפרוטה ומדכאן תלי' בכזית דעבד איסורא מכלל דתשלומי תרומה כפרה וכדעת חוס' הי"ל ואבי"ש דבי יאכל דריש פרט למזיק וליף מונתן דבצי שוי"פ פליגי וסוגר דתשלומי לאו כפרה אלא ממונא כגזילה דעלמא וכמו תשלומי מעילה דתלי' בפרוטה וכדעת הרי"ש ר"פ ז' דתרומוה וכה' דעת ר"י לעיל ע"א דאי ביי קלבד"מ כהודי כחמץ עיי"ש וא"ש ולק"מ. ולפי"ז יחא הא דכי חוס' דהכא צני' שוי"פ דנתייה קאי לתשלומין כמו השבת גזילה וצניטין ומנחות כתב דתשלומי תרומה יליף ממעילה כו' ולכאורה זה סותר למ"ש לעיל דתשלומי מעילה ממונא ותשלומי תרומה כפרה ויש חילוק ביניהם לענין קלבד"מ דמעילה כרת פוטר ולא בתרומה עיי"ש אלא הוא אשר דברנו דכאן כי חוס' לאכא שאלו וכי' לרבנן חי לאו כי יאכל ודאי הי' סוכרי' מונתן לשוי"פ דממונא הוא כמו גזילה או דילפינן ממעילה אבל הליכא דלמח דרבנן דרשו בתרומה מכי יאכל לכזית והכי קיי"ל מוכח דתרומה חלוק ממעילה דהתם בפרוטה ממונא הוא והכל בתרומה בכזית ע"כ משום כפרה הוא וזוה סרה חר"ר הלכות ר"ש חזיריה חביל דתשלומי מעילה ממונא ותשלומי

שם בו כבוד אביו וחיובה דכבוד עליו רמי' ואפי"ה מקיים ביי מלי' לרקע כשי"ב לבניו הגדולים שאינו מחויב כלל דמקיים כזה מלי' לרקע וכיון שאינו מחויב ומותר ממעשר כ"ל וזהו תבין ותשכיל פרושי במו"י דכוונתו משום שנקט"כ חשב למעשר ולרקע מה שזן בניו וכנתויו הקטנים היינו יותר על שם ולא גדולים ממנו ולכן לא יאל דמי' דאף דלמרו ע"ו עושה לרקע ככ"פ דאי"כ מקיים ורתיבות נמי וזה שרמו לעי"ן כפי' רי"א דשם כתבאר דין בניו ונתויו בגדולי' [כלו אפי' גדולים ממנו] כלל לרקע תחשב ומבואר בש"ך דמותר לתת זה ממעשר וכו' אבל באי"ס גדולים ממנו ד' קטנים יתרי' על שם אס דמחוב לרקע מי"מ ח"י בו ידי מעשר כיון דתק"ה היא לזו"ס וכמו"ש ולא כמו שהבנת מדברי שכתבתי לעי"ן בס' רי"א דשם כתבאר דוקא בגדולי' חשוב לרקע ליתתה דגם קטנים מקרי לרקע וטכ"ו בקטנים ח"י ירי מעשר ובגדולים יואל כמבואר מדברי הט"ו והש"ך והי' לאחדים בדינו. וכ"ז צרור כשמש :

ואשר שאל ע"ד ניפו שיהי' שאשתו שלי"ה וכשאר ממנה ד' בניס אס מותר ליטא אחותה שזה נגד לזו"ס הרי"ח. דע שקבלה בדינו מלזיקים דכל כה"ג אס שלטה גדולי הדור מתירים משום מלוא לחוס על הכניס שפיר דמי וכן אלו נוהגין להורות. ע"כ חיי המתחיל להחיר והא' יש עוד שני רבנים גדולים יסכימו עמדי ישא אחת בלי פחד. וכן אחי הרב אבדיק גארלין אחר שאשתו שלי"ה נשא אחותה ע"ד זה וכן השבתי כעת לק"ק סטראפקוב על שאלה

כזאת
סי קמ"ג

פסחים דף ל"ב ע"ב תיר האוכל כזית תרומה חיב קרן וחומש אבי"ש אמר עד שיהי' בו שוי"פ כו' :

איכא למידק לשיבת חוס' לעיל כ"ט וכתובות דף ל' דתשלומי תרומה כפרה אי"כ לתיק דקיי"ל כותי' למה בעי' כזית ופחות מזה פטור והא קיי"ל דמי שיעור אסור מהית וביצעי כפרה וכ"ז דדוקא בכזית דמזיד חייב מיתה בשונג צני כפרה אבל על ח"ש דליכא במזיד אלא אסורא בעלמא בשונג לא צני כפרה. אכתי תקשה מי"ט דאבא שאלו דאי' עד שיהי' בו שוי"פ וחי' לית ביי שוי"פ אפי' רית ביי כזית פטור אמאי הא עבד איסורא בכזית וביצעי כפרה וכבר עמד ע"ו בס' יד רוד ותי' דגזיה"כ הוא והוא דחוק. [ב] הקשה הקבלת יעקב לרי"ל דמי שיעור מותר מהית מי"ט דאבא שאלו דאי' בפרוטה אפי' דליכא כזית חייב חומש הא לא עבד איסורא. ותי' לרי"ל דאבי"ש סוגר כרי"ש דאי' כ"ש למכות והא דפריך והא כתוב כי יאכל ואכילה בכזית לרי"י הוא דפריך הכל דלרי"י י"ל דאבי"ש נמי סוגר אכילה בכזית עכ"ל. ואכתי קשה מי"ל למיפריך דילמא גם לרי"י מודה אבא שאלו לסברת רבנן דאי' צני' כזית למלקות לא צני כפרה על חיי שיעור והא דסוגר אבי"ש דמי' בפרוטה אפי' פחות משיעור היינו משום דסוגר כרי"ש דרי"ש למכות ואכילה ככ"ש. [ג] דקא' מי"ט דתיק ח"ק ח"ש כי יאכל קודם בשננה ואכילה בכזית למה הביא הא דכתיב בשננה דלכאורה שפת יתר הוא. [ד] מי"ט חוס' מביא קשה לרי"י כו' ולמ"ד החס נתייה ככ"ש ח"ש ותמה' בתשו' זרע יעקב ס' י"א דהא קאמר החס מחלוקת בשמן המשחה אבל נתייה דעלמא פ"י כגון לא יתן עליו לכוונה דיה בכזית פרו"ש דילפי' מתרומה וכ"כ חוס' מחמת דף ס' וקשה אדנילף מתרומה יליף מהיך דכ"ש לחומר. [ה] עוד הקשה אח"ש חוס' שם חי נמי דהיה אחי' אפי' כחכא שאלו ושאי' תרומה דילף ממעילה דהיא בפרוטה עיי"ש ח"כ מי הוא בניו אב דונתן בכזית דונתן דתרומה לאבי"ש בפרוטה. [ו] תו קשה לי אמאי הקשו בקוש' רק משמן המשחה ולא גם מלכוונה. מיהו למה שחירן שם בתשו' הי"ל עפ"י סברת החוס' צניטין דף כ' ע"א לכוונה שאני דהוא דומיא דהקטרת לכוונה כמון דהו' בכזית יחא שלא הזכירו לכוונה דמני' לא קשה מידי :

אמנם לחדד התלמודים אמרתי לתרן כ"ז בהדא מתתא וכו' דעוד יש לרקע. [ז] בגמרא דקאמר לאבי"ש כי יאכל פרט למזיק הוא דמי. ולכאורה הא דקאמר הוא דחתי' שפת יתר הוא. אבל נראה הכוונה כזה דכבר עמד בתשו' הי"ל דלכאורה משמע